

RYBNIKÁŘ.

**Psáno roku 1881.**

## I.

**E**liáš Karban, člověk neveliké, zavalité postavy, krivonohý, vstoupil do pokoje nad čelední světnici na zámku Milhostickém, kdež právě Florián Libochovský, regent panství Milhostického naléval na novo „poctovou“ sklenici ctihodnému páteru Lippachovi, S. J. Dotčený člen svatého tovaryšstva kolem jeda zastavil se na osamělém zámku, aby ponavštívil Floriána Libochovského, bojovníka církve římské přehorlivého, ač teprve nedávno v lůno její převedeného.

Eliáš Karban, někdy šásek nebožtíka starého pána Vojkovského z Milhostic, ohlašoval ostýchavě a nesměle novinu, kterou zámecký písař panu regentovi vzkazoval. Když ji Karban přednesl, beranici svou v hrsti mačkaje, zasmál se regent, až se mu zarudlá koží brada třásla. Štěstí poslovo, že pan regent naléval sklenice po několikáté rudým vínem. Byl už proto myslí rozjařený, a tu se mu všechno dle přirozenosti jeho ve smích obracelo, ať rozmarný a veselý, ať sprostý a pustý, neb zuřivý a hrozný.

An se ještě smál, přimhuřuje pichlavé, hnědé oči bělavých řas, host jeho k oknu přistoupil. Byl muž dost otlý, ale bledé, nezdravé barvy, bledých, chladných, však pronikavých očí.

„Neni nic viděti,“ pravil hledě upřeně ven oknem, jehož tabulkami chvílemi víchř otrásal.

„To, prosím, s valu u horní brány,“ podotekl Karban nesměle.

Libochovský také již vstal a potahuje a rovnaje široký pás na soukenném tmavém kabatci, chechtal se.

„Bitva před zámekem a my o ní nevíme — a jaká! Neslýháno! Není snad libo, velebnosti?“

P. Lippach se chladně usmál.

„Nebude na škodu, pane regente,“ a již bral na sebe řasnatý tmavý plášť, an zatím Libochovský za pomoci Karbanovy přehodil na rychlo přes sebe lehounký soukenný kožich.

Byl studený, podzimní den l. 1625. a vítr, jehož hlas v širých chodbách se rozléhal, zprudka pány ovanul, když vstoupili na širé nádvoří. Tam bylo jako vymeteno; jen v pozadí podél panské kanceláře pospíchal kuchtík, aby nezmeškal, a mířil tam, kam skoro všichni již odběhli a pan regent s hostem svým kráčeli, na val u horní brány.

Stanuli na okamžik hledíce v tu stranu. Křik divný a neslýchaný, jehož plno bylo povětří, je zarazil. Pak šli dále a nevšimli sobě mladého děvčete, stojícího nedaleko u kamenné kašny. Voda hrčela tu z roury do velikého, pískovcového koryta, a jak vítr vál, rozháněl její proud i přelevjal vodu přes okraj zvlhlého koryta, kde stála ona mladička, asi patnáctiletá divčina. Opírajíc se o malou koněvku, kterou vodu do veliké nádoby dřevěné čerpala, hleděla také k horní bráně, jakoby naslouchala svitu a hučení větru a divnému, pustému skřeku, jenž hlučel a slábl a zase vzrůstal se pod oblaky, chvatně v dál se nesouciami. Divka byla slabounká, něžná, bledé, od zimy až přimodralé tváře. Však nebylo divu, stálať tu v sukničce lehké a již vetché. A těch drobných její rukou! Zardily, až otekly. Od rána již v panské prádelně po-

máhala; teď poslali ji pro vodu, s takovou velikou nádobou!

Dobře, že tu byla tak neobyčejná podivaná. Všechno se rozběhlo, všechno šlo lelkovat a se divat — ona teď může si oddechnouti, aniž by ji spilání a ná dávky vyrušovaly. Štěstí také, že pan regent si ne všiml Karbana, jenž pojednou se odtrhnuv, přímo ku kašně zamířil. Několik slov tu s děvčetem promluviv, hbitě vodu nabíral; a již naloživ na široká záda těžkou nádobu, kolébal se křivonohý šašek ku prádelně.

Hle, juž se vrací, naplňuje zas a nakládá na novo, a vrací se opět. Divka stojí a naslouchá, děkuje úsměvem, a teď, když Karban její úkol vykonal, stoupá s ním tam, kam všickni odešli.

Na vysokém valu, řídkou, vybledlou travou porostlém, bylo nad obyčej živo. Prve tu chodil stráží žoldněř samojediný, zastavuje se chvílemi u děla a hledě přes hradební koše na smutnou podzimní krajinu. Nyní tu pan regent se svým hostem a všecka čeleď zámecká. Jen hlásný a nejmladší holomek dívají se s galerie zámecké věže. Udivené, upřené zraky všech hledí na obrovské, černé mračno, jež pod šedými nebesy od Šatovce rybníka za vsí podzámeckou až k Posekanci, širému, panskému lesu. tedy dobré čtvrt hodiny se rozkládá, ale nevisí tiše, nehnutě jako před bouří.

Hle, jak bouřlivě se zmitá a zmitajíc tu řidne, tam v husté černo se sráží! Teď bleskorychle do výše se vzedmulo aby zas ihned kleslo a se snížilo až tam k vrcholům holých topolů u cesty, které v něm jako se zabořivše, zanikly.

A ze živého mračna toho vychází hlas k nevy-psání: děsná směsice skřehotu a kvákání, pískotu a sípotu, skřeku a štěbotu zurivého, až mráz člověka pojímal.

Hle! teď jakoby se kusy toho mračna trhaly! Tu níž a níže letí v ustavičném kolotání, tam chomáče rázem a střelhitě se řítí na pustá pole, do křovin i do vody širého rybníka, plného nyní obrazem jako posedlého, živého mraku. — Všichni mlčky a strnule hleděli s valu na divné, nevidané divadlo, jen pan regent zasmál se teď pustým smichem svým a přitlačiv čapku k rudému uchu, bledými chloupky zarostlému, hlasitě zvolal: „Ten blázen nelhal! Opravdu bitva — haha — ale vrani! Velebnosti, vrani bitva! Viděl-li jste kdy — ?“

„Věru neviděl, a také neslyšel, aby vrány se tak do sebe daly — a tolik tisíc!“

„To jsou vrány s kavkami!“ ozval se hlas vzadu. „Ráno se tu kavky sletovaly, a také naše k nim se daly, že ani křídlo na věži nezůstalo,“ vykládal šafář z čeládky povystoupiv. „Bylo jich hejno nepoččetně, jakživ jsem jich tolik neviděl, a ještě jich nebylo dost — pořád houf za houfem — a co tu křiku a krákání, až pojednou, jakoby do nich z kusu střelil — oka mrknutím všechny vzhůru a teď se to počalo v povětří rojit a křičet. Myslili jsme, že potáhnou na pole, ale ony pořád nad Posekancem, až tu z nenačání od půlnoci černé mračno s křikem přišumělo. Poznali jsme je. Vrány! Bylo jich ještě více nežli kavek. A již byly v sobě. Teď dobré půl hodiny ta šarmicle trvá. Už té havěti ptačí jistě nějaký tisíc na ladách a ve vodě leží! Co se tak zvětrily a zběsily! Divná věc!“

„Kavky a vrány!“ opakoval regent, od šafáře opět k mračnu ptačímu se obrátiv. „Ubohé kavky, zle se budou míti, haha — kam by stačily!“ Znova vypukl v nemírný smích, když postřehl několik lidí, ani vyšli z vesnice a mířili k rybníku pod bitvu.

„Jdou si pro pečenku,“ zvolal ukazuje na temné postavy v dáli.

„Ta bude chutná,“ usmál se P. Lippach.

„Ano, ale takový chám stráví třeba podkováky. Však velebnosti, my pro tu ptačí šarvátku zapomináme, že na nás čeká chutná hus v kondymentu a zadušenina z řeřábků.“

Kněz hale se úžeji ve tmavý plášť, do něhož vitr se opíral, patrně rád poslechl.

„A kavky vyhrajou!“ ozvalo se v pozadí, kde čeládka stojící v hloučku o divném boji živě rokovala. Na ta slova dali se všichni do hlasitého smichu, hledíce na bývalého šaška, Eliáše Karbana, jenž pronesl tak víře nepodobné mínění. Dle svědectví všech, kteří viděli hejna před bojem, bylo vran mnohem více nežli kavek, které nad to nebyly s to, aby silou vyrovnaly se hltavým družkám.

„A proč ty, Karbane, četeš, že kavky vyhrajou?“ tázal se starý šafář, všech vážnější.

Eliáš mrkl hnědýma chytrýma očima po odcházejících pánech.

„Proto kavky vyhrajou, že jsou slabší!“

Slova tato vážně pronesená vzbudila nový smích, jen šafář bystřeji se na bývalého šaška podíval a pravil:

„Nerozumím.“

„Věřím, zvláště tohoto času. Slabým pán Bůh pomáhá.“

„A proč držíš s kavkami?“

„Protože nejsem vrána a nechci se povraněti“

„Hlehle!“ vykřikla děvka zámecká pronikavě: ukázala do povětří tam, kde ptačí bitva dosud zuřila. Toho okamžiku byl boj zajisté nejzuřivější. Všecko mračno jakoby se slilo v jeden ohromný černý kotouč, z něhož křik a skřehot až k ohluchnutí vyrážel. Všichni

proto na Karbana zapomněli. Jen starý šafář k němu se nachýliv do ucha mu pověděl:

„Buď na kladku a pamatuj na kládu!“

„Horší je svědomí,“ odtušil Karban. Přihnědlý obličej jeho, jindy na samý smích nebo úsklebek pořád jako ustrojený, zvážněl, a mužik ten divně tak vypadal.

Mladičká dívka, jež při samém jeho boku stála, také nedbala teď jeho řeči. Schovávajíc ruce své pod zástěrou, obracela veliké tmavé oči své k nebesům a zapomněla nad divadlem dosud neviděným na čas i zimu; nevšimla si, že Karbanovy a starého šafáře oči nyní na její bledé, pohublé tváři utkvěvše, pohledem se setkaly a sobě řekly: „Ubohé dítě!“

\* \* \*

Regent Florián Libochovský a host jeho přesešše nádvořím stoupali nyní po širokých schodech cihlových, prostředkem valně již oslapaných, do prvního patra, aby tam v komnatě mile vytopené pohověli sobě při zadušenině z řehábkův a huse pečené v dobrém koudymentu. Kol kolem vládlo smutné ticho. Na chodbách bylo temno; všecko tu jako po vymření. Z venku vítr se ozýval.

Již stanuli na chodbě vedoucí do pokoje nad čeledni světnicí, an P. Lippach pojednou se zastavil. Byltě náhodou se podíval do vedlejšího korridoru, kdež ve výklenku zahlédl nějakou ženskou postavu. I ona, kroky zaslechnuvši, se obrátila a sebou trhla, hostě spatřivši. Regent svrástil své bělavé obočí a byl patrně nerad tomuto setkání. Nechutě k oknu zamířil, když P. Lippach ho upozornil:

„Pani matka kynula nám, abychom tam šli. Pojdme!“ Ale sám šel také s chutí nevelikou.



Stanuli proti ženě prostřední, velice hubené postavy. Žlutavá jako z vosku tvář jevila stáří již značné. Černý šátek i oděv, na němž nebylo žádné jiné barvy, zvyšovaly divný dojem, který žena ta s vysedlými licními kostmi působila. Úzké, bezbarvé rty měla sevreny, a v koutku jich i vrásce kolem nich zračila se hořkost a žal duševní. Úst neotevřela, jen oči hluboce zapadlé obrátila na syna regenta, pak na kněze, jenž bliže se, zbožně pozdravil a několik vřidných slov, sladko se tváře, na uvitanou promluvil. Ona však, jakoby neslyšela, neodpovídala, ale obrátivši se k oknu, jimž dral se světelný zákmit na chodbu, pozvedla suchou pravici k nebi, kamž úzkostně se také její zrak obrátil.

„Co děláte, co zas máte?“ oslovil přísně regent svou matku a nahledl ven. Bylo odtud viděti část litého boje, na který se před okamžikem sám byl díval.

„To již velebný pán viděl,“ pokračoval drsně, „jdeme právě s valu.“

Ale matka jeho zakroutivši hlavou otevřela ústa, jakoby chtěla promluvit, než vyrazila jen nesouvislý výkřik. Pak sklesla na kolena a zakryvši líce své rukama, opřela je o zeď. Na třesoucí se hlavě bylo viděti, že plače.

Regentovo rudé hrdlo zbrunátnělo, červeň zbuzená hněvem stoupala mu mezi bělořasé oči až pod světlé, krátké vlasy. Na rtech zjevil se mu úsměv, který, kdo mu rozuměl, nebyl nic dobrého. Shýbnuv se prudce chtěl matku chopiti za ruku, ale páter Lippach, patrně nelibě jedním regentovy matky dojat, zadržel ho.

„Nechte ji. Vidím, že dosud stůně.“ Obrátil se.

„Ano, stůně, časem ji to napadá — jakoby rozum —“

„Stůně na duchu, t. j. nepřemohla ještě zlého,“ mluvil přísným tonem Lippach, ubíraje se chodbou s regentem.

„Domlouvám jí, nic platno, a jsem rád, že jste ráčil k nám zavítati. Hned jak jsem vás zahledl, zaplesal jsem v duchu a pomyslí, že vás požádám, abyste se matere mé ujal. jí potěšil, poučil a posilnil.“

„Ano, s pomoci boží uvedeme ji na cestu pravého světla a poznání. A jak s řeči?“

„Pořád stejně, od oné chvíle nepromluvila. Je také někdy, jako dnes, nějak divná; račte ji promítnouti, že vás jak náleží uctivě nepřivítala.“ V tom došli ke komnatě, kam už kuchtík s mísou dobře přikrytou chvátal. Proud vůně vanul za nim. P. Lippach vtáhl několikrát a rychle za sebou vzdych do nosu, jakoby větril, a líce jeho bezděky se povyjasnilo. Vstoupili do komnaty.

Zatím stařena zůstala klečíc u okna a plakala; teprve po chvíli povstala a první pohled její stihl zatážená nebesa. Živého mraku však, který jí prve tak rozčílil, už nespatriła. Rozhledla se — na tmici se chodbě nebylo ani živé duše. Syn odešel s knězem jí tak hrozným. Sklopivši hlavu kráčela volným krokem na konec chodby, kdež otevřela tmavé dvěře, vedoucí do její neveliké, odlehle komnatky.

V ni žila jako poustevnice od oné hrozné chvíle, co pozbyla řeči a rázem oněměla.

## II.

Bylo po bitvě.

Poražení, ztrativše mnoho bojovníků, rozletli se, a za prchajícími šuměl hustý houf vítězů, až všichni zanikli za černým, rozlehlým hvozdem. Na bojišti bylo ticho. Jen vítr čeril hladinu širého rybníka a šuměl a šustěl suchým rákosím. Několik vychrtlých, otrhaných sedláků, kteří přiběhli na bojiště, již odešlo, naplnivše sobě pytle ptačími mrtvolami.

Leželo jich tu, jako by se nachumelily. U rybníka, tam kde jich bylo nejhustěji, stanul pocestný mladý muž vysoké, štíhlé postavy. Na širokém klobouku s pozahnutou střechou čepejřilo se mu ve větru péro, poněkud již opelichalé. I plášť, kabátec i široký pludrksás.\*) sumou všecken oblek, byly dost obnošeny, a zajisté již dávno tomu, co vyšly z rukou krejčovských. Pravicí o hůl se opíral, po levém boku viselo v pantaleru mohutné „píro“ s rukojetí pěkně pletenou.

Vše na něm svědčilo, že to voják.

Více neměl, byl sám, beze sluhy, opěšalý a přece by žádný neřekl, že to sprostý šnorchar.\*\*\*) V jeho tváři, rovného nosu a jiskrných, smělých očí, zračilo se cosi přímého, panského. Opíral se o hůl a jda kulhal. Nebylo pochyby, proč odešel od praporu a proč opustil hlučný život táborový.

Nyni stanuv pohlížel na padlé ptáky hustě kolem jako rozseté. Vzduchem poletovalo a kroužilo peří jako drobný snih. Leželi tu majice ztuhlé nožky nataženy a spáry smrtelnou křečí zkriveny. Mnozí byli jako podškubáni; vitr dul po nahém těle i do peří zalitého krví. Většina byla na hlavičkách a na prsou rudě zbarvena — tam dlouhé zobáky, po očích tesajice, zasadily nejčetnější, nejhlubší rány.

Hle, tam ještě se peruť pohnula; ano, nebyl to vitr, ale poslední jiskra životní — a slyš! bolestné, temné zapištění; však již umlklo, křídlo skleslo bez vlády. Je o mrtvolu více. Bojovník hleděl zamýšlen na skonávající vránu a sehnuv se namáhavě, zvedl ji, prohlížel ránu i oči blankou zastřené: však po-

\*) Nohavice.

\*\*) Šnorchari. — propuštění vojáci, kteří všelijak se živili a potulující se nekázaně hospodařili i loupili.

jednou obrátiv se, napjatě poslouchal. V pravo za malým pahorkem hlohem a trním zarostlým ozval se lidský hlas a vítr zanášel odtud tato zpívaná slova:

— — věděti dám  
téměř všemu křesťanstvu,  
jak jest nyní soud předivný  
v našem českém království —

Hlas mužský zněl dosti zvučně.

A již pěvce viděti. Vyšel u volnost. mužik neveliký, nakřivlých nohou. Vítr mu cuchá vlasy do čela přistřižené. Hlavu k zemi nachyluje, jakoby padlé ptáky prohlížel nebo počítal. Teď přiblíživ se náhle stanul a hleděl na ozbrojeného chodce.

Ten již zavolat: „Co tu děláš?“

Karban smělostí cizincovou překvapen, bedlivěji hleděl naň za okamžik, pak očima zamrkal, ušklíbl se a zvolal: „Přeřikávám si podobenství o marnotratném synu!“

„Šašku!“

„Rybníkáři!“

A oba dali se v krok, až stanuli tváří v tvář.

„A tys mne poznal, stará šelmo?“ tázal se vojin usmívaje se.

„Divím se, žes ty mne poznal a všecken tuto kraj —“

„Co tu děláš?“

„Poslouchám pána Boha.“

„Nech motanin.“

„Což, neslyšíš-li, nevidíš? Kavkami a vranami pán Bůh teď promluvil.“

„Hm —“

„Slova kněží jsme neslyšeli, teď mluví všecko stvoření. Hó, milý bratře, aby se teď každý za hlavu chytil. Před týdnem tu pršel déšť krvavý rovně jako

dobře červené tarantové vino. A, ty se, pardione, směješ a neuvěříš, pokud neuvidíš,“ a tu Karban sáhnuv pod svůj kabátec a hrubou košili, vyňal malé pouzdro na šňůrce zavěšené. Z něho vzal kousek hrubého papíru, na němž jakýmsi zarudlým inkoustem bylo napsáno:

„L. P. 1625 vyprýštila se v lese Posekanci u zámku Milhostického studnička u dvou starých buků, z nich za celý měsíc krev tekla: již někteří místo čerňidla užívajíc tím tu historii pro budoucí paměť zapsali, jakož i toto tou krví je psáno. Pán Bůh s námi!“

Rybníkář se již nesmál, ale tázavě pohledl na Karbana: „Co je to?“

„Jako ten déšť, jako dnešní bitva znamená hněvu božího — mně — tobě — všem odpadlíkům —“

„Co to blaboliš?“ zvolal rybníkář.

„Ach, milý bratře, nejsem už, jak jsem býval. Měl jsem tuze sebe v lásce a teď se mám v ošklivosti. Býval jsem šaškem, teď jsem bláznem, otrokem, byl jsem —“

„A což pan Vojkovský?“

„Ach, kde žes byl! Pán Bůh ho miloval, protože ho vzal k sobě. zrovna před porážkou Bělohorskou —“

„A pan Henrych?“ tázal se rybníkář, zprávou patrně nemile dojat.

„Ten tam zůstal, a neutekl jako král a vojska nejvyšší —“

„Kdo je teď na panství?“

„Jako všude — nejprve pan fiskus královský. Teď tu již máme skutečnou vrchnost, ale dosud jsme ji neviděli. Nějaký Němec z říše, obrist v cisařské armádě, koupil všecko zboží — ach, za babku! Byl tu jenom jednou, je pořád na vojně.“

„A kdo je správcem?“

„Máme tu regenta, znamenitého. Jdeš-li na zámek, bratře, vrať se. Regent není nebožlík starý pán. Ach,

člověk jako dub, ani ne člověk. Všemmu se směje a jak! K němu zvláště pán Bůh dnes promluvil, ale on nechce rozuměti.“

„Němec?“

„Čech, bratře, Čech, ale chraň nás pán Bůh!“

„Jak se jmenuje?“

„Florián Libochovský.“

Jan Vostrovec, rybníkář se zastavil a pohledl na Karbana.

„*Ten* je tady?“

„Ty-li jej znáš?“

„Ten že je regentem? Floriánek regentem zboží Milhostického? Par dio!“

„Znáte se, tedy jdi a zeptej se, jak to dokázal, že na tak vysokého koně se vyšvihl. Ale jiný by tobě také pověděl. Zeptej se dole vesnice, zeptej se sedláků, zeptej se staré paní —“

„Jaké staré paní?“

„Jeho matky, má ji u sebe. Však té ne, ta by ti nic nepověděla, nemůže, je něma.“

„Šašku šaškovitá!“

„Nevěřil lis na božská znamení, teď uvěřiš. Ale dříve mně pověz: přestoupils?“

„Nevím proč. Však tys jako kazatel. Mluv, co se stalo.“

„Povím ti, o čem neradno mluvit, oč u nás na zámku nikdo ani nezavadi. I ty, prosím tebe, mlčiz. sic by regent se mi kládou odměnil.“

Zvolna jen brali se k zámku, protože Vostrovce bolela raněná noha. Zámek vypínal se za rybníkem na nevelikém návrší. Den se nachyloval k západu. Kol kolem pusto, značná část nezdělaných rolí stala se úhorem, na němž jen chudá tráva, nyní již svadlá, a bejli se chvělo. Starý zámek, v jehož pozadí černý hvozd se táhl, hleděl pochmurně na liduprázdnou

krajinu, jež jindy dělným lidem jen zvučela. Teď se tu vítr proháněl.

Šasek, o jehož rameno starý známý se opíral, vypravoval: „Jak bylo po smrti starého pána a po té hrozné porážce — nač bych povídal. Nevěděli jsme, či jsme. Najednou dostali jsme vrchnost, regenta. Ó že nebožtík starý pán byl tak laskav a dobrotiv! Teď teprve jsme zvěděli, co to kruté panstvo! A takového panstva! Však ty lépe víš, jakého rodu je regent. Ale on jakoby urozený pán a katolík od narození. Na nás evangelíky byl horší nežli jezovita, kterým se chce zachovat, on odpadlík! Však co mu laju — sám takový!“

Karban se zamlčel a sklopil hlavu. Když Vostrovec nic neřikal, vzhledl k němu plaše a začal: „Donutil nás k římskému vyznání —“

„Kdyby tak jeho otec vstal!“

„Ani matky neušetřil! Ta u víře tuhá prosila, zaklínala ho, aby pro mamonu světskou, pro slávu a bohatství nestal se odpadlcem převráceným a zrádcem. Ale zvrhlý synáček neposlechl, ještě vztekleji na to nastupoval, aby také ona přestoupila —“

„A učinila tak?“

„Ano, povídají, jaké ji činil nátisky, jak hartusil a nepovolil, a v tom páter Lippach silně mu pomáhal, až zmořená poslechla. Přišla do kostela jako smrt, uplakaná, a když chtěla před oltářem odvolati — tu jazyk jí ztuhl — ani slovička nemohla vyraziti — a nepromluvila. Jdouc domů trásla se na celém těle a jazyk bryzla. Od té chvíle nepromluvila. Regent nic se tím nezarázil. Ale já, bratře Vostrovče — ach běda, od té chvíle nemám pokoje! Ó proč jsem raději netrpěl, nebo se nevystěhoval! A jak to je, takovému tyranu sloužiti!“

Vostrovec vážně naslouchal a nepromluvil, ani když Karban právě umkl. Tu již ku vsi se přiblíživše, sedláka potkali, jenž vida muže s mečem po boku, pozdravil:

„Jakže, německy?!“ zvolal Vostrovec. „Kde že se tu Němci vzali?“

„Haha, bratře, to se teprve začínáš diviti. Jen se dívej a rozhlížej; myslím, že se nepoznáš!“

Šli bídnou návsi, na níž tu tam zelenala se louže a stálo několik starých, nahnilých vrb holého proutí. Soumrak uložil se na dědinu a chladu přibývalo. — Nikde však ruchu, jaký tou dobou bývá, kdy lid veský vrací se ku krbu Kotem návsi chalupy zpusťlé, na rozsypaní a nikde ani světélka ani hlasu. Jen dále pod zámkem už bylo v několika staveních viděti zármdle ozařující zalepená okénka. Tam také zaštěkal pes. —

Karban se zastavil a ukázal na selský statek v pravo: „Víš-li, kdo tu přebývá?“

„Racků Vit — mívali tam strakaté koně, pamatuju se —“

„Chyba, Volflin Hanes. A straky Vitovy, ty dávno knechti pobrali. A tu, hle, býval Váňa Jednooký — teď tu nějaký Šimon Štuk — a tu, a tu, a tam, samý Němec — kdož ví všechna divná jejich jména!“

„Naši utekli —“

„Ano, nouze, pak pan regent týráním a nucením je vyhnali. Aby ves všecka prázdná nezůstala, sehnali těch několik rodin německých.“

Stoupali do návrší k zámku.

„No, bratře Jene, kdes nechal smích a veselost?“ ptal se Karban mlčícího, zachmuřeného druha.

„Eliáší, nedivíš se, proč se neptám po svých?“

„Nedivím. Neudál se zázrak, a ty tušíš, že zlu neušli. Starého Vostrovce regent, hned jak nastoupil,



ze služby propustil, že prý potřebí je mladého a silného polesného. Zle se chudákovi vedlo na stará kolena — však dlouho se nesoužil.“

„Umřel?“

„Je mu dobře. Také jiných tu nezastaneš. Samá cizota —“

Nastalo opět mlčení. Když se pak ku bráně blížili, pojednou se Vostrovec zastavil.

„Karbane, někam mne na tu noc ulož, třeba do chléva, jen když budu pod střechou. Nerad bych tomu — říkal. anebo —“ dodal, kvapně se rozhodnuv, „vrátím se do vsi.“

S bašty nad branou ozvalo se volání, načež Karban hlasně odpověděl a pak druhu svému dodal:

„Už je pozdě. Musíš nahoru. Stráž nás zahlédla, kdybys se vrátil, měl bych opletání. Vezmi s sebou mírnost a nech zatím venku prudkost a přehálení. Viš, regent je divný svatý.“

\* \* \*

Nebožtik starý pan Vojkovský z Milhostic byl dobrý pán a všichni jeho úředníci i poddani velmi si u něho chválili. Rád se veselil a všude bylo známo, že je znamenitý „šprochýř“ a žertovný. Proto také Eliáš Karban, jenž dovedl lecjakou frašku stropiti, vtipně promluvíti a tváří jen trochu pozměněnou rozesmáti, požíval veliké u něho přízně a zvůle. Starý pán měl také rád Vostrovce polesného, jenž jsa vdovcem žil se svým vnukem, Jenikem. Povidalo se, povidalo a trvám ne nadarmo, že to klouče je páně levoboček z dcery Vostrovcovy, která při něm zemřela. Což, pán jsa vdovcem světu se neuzavíral, a nebožka Vostrovцова Mandalenka byla dítě jako ranní květ. Jisto tolik, že starý pán o klouče po ni dobře

pečoval — ale hoch jako z divého rodu. Byla v něm panská a myslivecká krev.

Karban by nejlépe mohl povědět, co pachole to na zámku, ve vsi hlavně s ním se navyvádělo. Šasek mnohem starší byl jako Jenikův kamarád. On jediný ho hájival, když čeleď, soudic dle rozmanitého štvánství chlapcova, říkala, že v něm kalé žily není. Pak musilo pachole do škol. Starý pán hlavně na radu svého kazatele, mistra Javorského, muže vážného a v pobožnosti horlivého, dal ho na studie. „Hlava bystrá, ale krev prudká, ve škamnách nevydrží,“ znivaly zprávy o mladém studentovi. Pak ještě leccos se proslýchalo jako o dluzích, pitkách a divných šarvátkách — ale starý pán platil a všecko spravil, až přišla na Milhostice zpráva, že se mladý Vostrovce dal naverbovati. A na vojně zůstal. Svědčilo mu. Ještě za živobytí starého pána, před tou nešťastnou wojnou, jednou ve vojenskéni kabátě na Milhosticich se ukázal, že se pít i hodně mluvit naučil, až sumou o něm říkali že je celý rybnikář.\*)

Jen Karban se ho ujal připominaje, že to nevykvašené mláďi, že dobré srdce se mu nezměnilo a přímá mysl zůstala. Po čase, když odešel, roznestlo se, že opravdu s pravými rybnikáři odešel někam až do Uher nebo až do Turek, a za léta o něm zprávy nedošlo. Starý pán prý velice nad tím se kormoutil, že někde žalostně a bidně zahynul jako člověk nekázaný, a litoval onoho okamžiku, kdy pro krev vášni zbouřenou se tak zapomněl.

---

\*) „Rybnikáři“ obstarávali za válek, jmenovitě tureckých v Uhrách, všeliké hradebnictví, podkopy a p. Nebylo-li takového zaměstnání, chodivali do sousedních zemí konat všeliké práce při rybnících, a tu zhusta propuštění vojáci a různí tuláci k nim se přidávali. Krádeže a loupeži se neštítily. Pověst jejich vůbec byla nechvalna a zvláštní chvastavostí svou byli prokřičeni, a tak „rybnikář“ stalo se zlou přezdívkou.

Však poslední dnové starého pána Vojkovského se vůbec zakalili. Viděl, co se v Čechách děje a strojí, a když stín smrti ho již přikryl, zaslechl o válečném hluku, o tom, jak divné se vedou věci v českém vojsku. Tenkrát velikou ducha oporou a srdce potěšením byly mu řeči kazatele jeho mistra Javorského. Pro štěstí starý pán Bělohorské porážky se nedožil, ale nedočekal se také syna a dědice, jenž tam zůstal. Teď vrátil se druhý syn — z levého boku, rybníkář. Nikdo ho tu kromě Karbana a starého šafáře neznal. Však přece . . .

### III.

Zadušenina z řeřábkův i pečená hus v kondymentu byly výborné a zmizely již se stolu, jen rudé víno tu zůstalo. Blyštělo se ve vysokých, poctových sklenicích za světla bílých svíček paruňkových, blyštělo se a mizelo v hrdle pana regenta, jenž pilně doléval a hostě svého neunavně zval a pobízel. Ten však pil střídě.

Hovor po onom setkání se s matkou regentovou z počátku vázl; Libochovský viděl, že je P. Lippach, jenž ho vůbec tak podporoval a fedroval, rozmrzen, ale ponenáhlu, když jídla a vina jak náleží požil, myšlenky i řeč se mu uvolňovaly.

„Matka moje, bloud, měla onu ptačí šarvátku snad za boží znamení —“

„Tak jest, a mnozí sobě budou tak vykládati. — Slabý vždycky na pána Boha spoléhá a jemu vše ponechává, aby za něj všecko, třeba zázrakem spravil. Je to jenom kacírská domýšlivost a rouhání se Bohu. Všecko, co je neobyčejného, ať na nebi nebo v povětří, ať na zemi, všecko pro sebe vykládají a jen pro ně Bůh činí. Tak balamutí sebe a v zatvrzelosti

tuži. I Týnské makovice svědčily pro ně!“ A Lippach se usmál.

„Neslyšel jsem, velebný otče —“

„Na věži kostela Týnského z těch špic, z nichž makovice sňaty, hustý dým vycházel, tak že lidé se domnívali, že vnitř vypukl oheň. I běhali vzhůru a hasiti chtěli; ale ničehož nebylo. Ale ten div několi-krát se obnovil, a když tomu odepřino býti nemohlo, evangelici rozhlašovali, že to znamená hněvu božího. Zapomněli, co to znamená: že to ostatkové kacířství tím dýmem se vykuřují —“

„Ah — věru — tedy neráčíte mysliti, že dnešní podivné ptáků shluknutí —“

„Aj, pane Libochovský, myslil jsem, že jste pevnější, a hle, kořeny vaši víry tuze hluboko nezapustily.“ A Lippach chladným okem svým přísně a káravě podíval se na regenta, na jehož rtech zjevil se podivný, nejistý úsměv. Hnul sebou prudce a živě pravověrnost svou ujišťoval:

„Přisám, otče velebný, pevný jsem, a to račte věděti, kdyby otec můj z mrtvých vstal, že bych ani jemu ten blud, ve kterém skončil, neodpustil! Já toliko myslil na evangeliky a pikarty na panství, kteří tím podivným viděním ještě více se utvrdí. — Je to lid hrozný ve své vrtohlavosti, když i ženské i děti, řekněme, setrvávají —“

„Stalo se něco?“

„Právě chci vypravovati. Nebožtik Vojkovský měl tu církevního správce, jakéhosi predikanta Javorského, a ten musil jako všichni ze země — ale zdá se, že ani hranice nepřekročil, než někde v horách se zdržoval, až pak se osmělil až sem na Milhostické zboží, aby své ovečky bývalé ponavštívil a je posilňoval.“ Regent ušklibnuv se pokračoval:

„Byl tu v přestrojení, tajně obcházel vesnice, až jsem přece dostal zprávu. I vypravil jsem se tam ihned s dráby, a našli jsme ho u toho sedláka, jak bylo udáno. Přišli jsme z večera, hodinu však před tím ten predikant zapeklitý ducha vypustil. — Ale s prázdnou jsem neodešel. S tím predikantem chodilo děvče asi patnáctileté, jeho dcera, a tu jsem s sebou vzal, ač se tuze bránila a plakala. Mám ji na zámku. Tu jsem prve mýnil. Je mladá sic, ale zdá se pevná, zatvrzela.“

„Mali corvi malum ovum, sova nevysedí sokola! Aj, rád slyším o vaší horlivosti, a také bych rád ono děvče uviděl.“

„Ráčíte ihned poroučeti? Snad už —“

„Hřích je dobré dílo odkládati.“

Regent zatleskal a hned po té vstoupil sluha kuchyňský do pokoje.

„Kde je Karban?“

„Milosti, šel se podívat — tam, co ty kavky a vrány —“

„A co tam?“

„Povídali, že chce věděti, kterých více padlo, kdo vyhrál —“

„Haha blázen — vrány — to mohl —“

„Milosti, povídali, že kavky vyhrály, vran je prý znamenitě poklubáno. Přinesli to ze vsi —“

Florián sebou trhl, pak zachechtal se, až sluha rozuměje tomu smichu, se zalekl.

P. Lippach však ani okem nemrknuv, pravil:

„Přiveď to cizí děvče, to evangelické —“

„Sálku!“ doplnil drsně Libochovský.

Nežli chvíle minula, vysoké dvěře dubové se otevřely a do pokoje vstoupila Salomena, dcera mistra Javorského, někdy církevního správce evangelického na Milhosticích. Mladá dívka stanula nesměle u dveří

hledíc ostýchavě před se komnatou, kde na stole skvostně pokrytém několik svíci hořelo a blýskavé láhve a sklenice stály. Však na nic se nedívala, vše bylo jako v temnotu stopeno, jen dvě hlavy jasně ozářené viděla, jednu přibledlou chladného, pronikavého zraku, hladké, od holení přimodralé tváře, druhou zardělou, již tmavé oči ostré jako jehly pod bělavými řasami jen planuly a na ni se upíraly. Za okamžik nikdo nepromluvil — prohlíželi si oba mužové bedlivě mladou přichozi. Zdálo se, že i P. Lippach byl překvapen. Salomena stojíc u dveří, nebyla v plném světle, ale zář, jež z krbu, krásně z mramoru pracovaného, ku dveřím zašlehovala, nihotavým svitem svým zvláštního dodávala půvabu mladé divce.

Nic nevadilo, že byla prostou sukni jen oděna — nezakuklilať její štíhlou postavu. A kdyby půvab její zatajila, tvář děvčete v pannu rozkvétajícího vše vyvažila. Jímalať sličností svou i jemností. Však ve zraku a lici spočíval stín zármutku a utrpení, ale tlumeného oddáním se a zbožnou resignací, jež něžné, slabé té bytosti zvláštní síly a moci dodávala.

Prve, povečeřevši chudě, ulehla na bidné lůžko ve tmavé, studené komoře a tu modlic se a plačíc, vzpomínala otce nedávno zesnulého. Pocítilať do živého, jaké neštěstí ji stihlo, ač dosud ani neuvážila, co jí, bědnou sirotu, čeká. Pro tvrdé lože, tmou a chlad v tu chvíli se nekormoutila. Bylať sice na ně za čtyři léta, jež s otcem na útěku ve vyhnanství bludně strávila, zvykla, ale tu na zámku Milhostickém byly by jí zajisté krušny bývaly, kdyby mocněji netížilo hoře duševní. Tu na zámku Milhostickém! Tu, kde dětství blažené jí uplynulo, tu, kde bez starosti, veselá, šťastná pobíhala, s matkou i s otcem se procházela, tu teď uložili ji do komory, kde jindy ani děvečka nelihala.

Jak tenkrát plakala, když s otcem ze zámku do vyhnanství odcházela! Teď se navrátila, ale jak! Přivedli ji jako zlosynku, hleděli na ni jako na povrženou, bídnou. Jak s ní ti cizinci nakládali! Jaké práce ji kuchmistrová ukládala! A teď, když v samotě si chtěla oddechnouti, přišel pro ni, aby šla k panu regentovi. Kolena se jí zachvěla a dech zarazil. Ihned vstala, mlčky poslechla. Šla nádvořím, viděla světlo v oknech vedle kaply, v oknech bývalého jejich bytu, u nichž s matkou sedávala. z večera se modlívávala, z nichž otce, když do vsí nemocných těšit odešel, vyhlížela. Bezděky stanula, a na okamžik pojal ji sladký klam, jako by to bylo za oněch podzimních večerů, kdy s matkou u stolu sedávala, naslouchajíc slověům vážného otce z písma nebo z vypsání dalekých zemi čtoucího.

Ale přísná sluhova pobídka ji vytrhla — a mladé děvče stoupalo po schodech k panským komnatám. Všecko tu dobře znala, všecko, i komnatu, do které ji sluha vedl. Sem ji, malou holčinu, starý pan Vojkovský zval a sladkými konfekty i ovocem dařil. Teď tu ten bledý římský kněz přísné tváře, kterého na vale zahlédla, a rudá tvář hrozného toho muže, jenž nad mrtvolou jejího otce tak bohaprázdné, necitelné řeči vedl.

Dech se jí tajil.

Florián Libochovský v duchu se podivil, jak to pikartské děvče je slično, a že si toho dosud nepovšiml.

„Pojď bliže!“ poručil, hlas jeho však nezněl tak ostře a prudce, jak by se jindy zajisté stalo.

V tom P. Lippach vstanuv až k samé Salomeně pokročil. Tvář na vřidno urovnal a mírně dívku oslovil. Vyptával se jí na jméno, věk, na krajiny, kde se

v exhibu s otcem zdržovala, poznamenal ne bez soucitu, že asi mnoho zkusila.

Regent se opět po svém usmíval a v duchu se chechtal.

„Ej,“ pomyslí, „toho jezovity, jak umí s hrdličkami, je jako hedvábný.“

Salomena byla překvapena; pomátlať jí na poprvé Lippachova mírná, ano soucitná řeč, které se nikterak nenadála. Odpovídala na první jeho otázky upřímně, ač poněkud nesouvisle. Nemusila nic tajiti — otec už mrtev a jí při něm zastihli, a také by nijak nezapřela. Však když jezovita jen tak jako mimochodem a zběžně se vyptával, co otec v krajině čínil, navštěvoval li tajně sedláky, a ví li které, tu již se rozpomněla, před kým stojí. Odtušila tak obecně, že druhdy v chatrčích nocovali, lidi však, u kterých to bylo, že neznala. P. Lippachu zmešlo, však ni pohledem, ni slovem nedal nelibosti své na jevo, aniž ostřeji spustil a na dívku naléhal — ale ohlédnuv se toliko, mrkl na regenta a ten očima i rty se usmál, jako by říci chtěl: „Vida, pikartě! Nedá se pomásti!“

V tom sluha vstoupil, oznamuje, že Karban vrátiv se stojí s nějakým cizincem před branou, a ten cizinec že hlásí se býti důstojníkem pluku páně Valdštejnova.

Lippach i regent na sebe se podívali, načež tento poručil, aby hostě ihned sem zavedl.

Kněz i regent pustivše se do rozprávky o neobyčejné návštěvě, hádali, proč asi přichází; snad s nějakou zprávou, nebo rozkazem, snad že to nějaký pobuda, a na Salomenu zapomněli. Stála na svém místě nedaleko krbu, odkudž milé teplo jí ovívalo. Nicméně nebylo jí tu volno a ráda by byla uslyšela, aby odešla. Venku ozvaly se kroky i hlasy a do světnice pak vstoupil Jan Vostrovce. Zdálo se, že raněná



noha mnoho mu nevadí — vešel jistě, pružně a směle jako do svého. Rozhlednuv se u dveří okamžikem, uklonil se a pozdravil. Při tom i na Salomenu zběžně se podíval, dobře však viděl.

P. Lippach hleděl naň pátravě a patrně čekal, že cizinec udav stav svůj udá také jméno — než on obrátiv se k regentovi, jenž byl, vraště obočí, se židle povstal, pravil důvěrně:

„Aj, což pak mne, Floriane, neznáš?“

Libochovskému zasvitlo v očích, a také v paměti se mu zablesklo. Nicméně nevyjasnil lice, nepodal přichozímu ruky na přivítanou, ale tvářil se, jakoby nerozuměl a nepoznával. Bylo mu jako lidem, kteří nabyvše důležitého postavení a úřadu neradi na původ svůj a běh minulý si vzpomínají a připomenuti bývají. Proto neradi shledávají se s druhy mladosti své i s lidmi, kteří již sami sebou nebo přímo slovy neskvělé minulosti vzpomínají.

Tak to bylo s Libochovským a Vostrovcem. Ten světoběžník vojenský rázem připomenul někdejšímu druhu svému, že on, Libochovský, jsa synkem chudého měšťana Pražského, nevalně studoval, tak že prokurátorství a s ním dobré bydlo staly se mu cílem nedostižným, a že musil při bídém písařství uváznouti. Ale zmatky léta 1620 zbavily ho nuzného postavení; odpadlictvím od viry, nápadným horlením pro nový směr a viru, udavačstvím a jinými nekalými službami postupoval, až se stal regentem skonfiskovaného panství a tu zůstal, i když cizinskému generálu bylo prodáno.

Ale již také ozval se v nitru jeho cit sebelibého zadostiučinění a pýchy. Čím je onen nadaný, vtipný Vostrovec, jenž sobě z každého rád šašky tropil, ta hlava bystrá, již tak chválivali — co je, leda nějaký „obdaňkovaný“ důstojník, a čím on, Florián Libo-

chovský, na nějž v koleji s patra hledivali, ve společnosti pak všelijak popichovali, popuzovali a odbývali?

Hrdě vypjav hlavu, hleděl vznešeně a pátravě na Vostrovce, ve kterém už všecko vřelo — pak konečně začal:

„Ah, svitá mi, zdá se mi, ale nevím — prosím, jaké vaše jméno?“

„Vostrovec, pane regente —“ odtušil ne bez ironie rybníkář.

„Ah, Vostrovec!“ zvolal regent a zasmál se. Smích ten měl veselým býti, ale Vostrovce urážel.

Ještě dobře, že Lippach přistoupiv, příchozího oslovil. Zatím regent sluhu zavolav poručil mu, aby sklenici panu důstojníkovi přinesl a jemu posloužil. Tu také pozoroval, že Salomena dosud tu stojí.

„Snad ráčíte, velebný otče, s ní ještě promluvíti?“ tázal se.

„Ah zapomněli jsme — ovšem. Ó nikoliv — může pro dnešek jíti.“

„Beztoho nechce mluvíti. Nuže, neslyšíš? Jdi!“

Salomena pohlednuvši plaše na společnost, měla se k odchodu.

„Stůj! Vrať se, sem to!“ spustil pojednou zhurta Libochovský. „Což nevíš, co je slušno? Polib velebnému otci ruku!“

Děvče stojíc tu bledlo, s očima sklopenýma, pozvedlo je nyní, a jakoby váhajíc, vzhledla na regenta. Rty jeho se usmívaly a planoucí oči jen se jiskřily. Šel z něho strach. Zvolna přistoupivši k Lippachovi naklonila se k jeho pravici, chvějíc se ustrašením i odporem.

Jezovita druhou pak ruku vloživ jí na hlavu zbožně promluvil: „Bůh tě osvíť!“

Jak Salomena ven vyšla, nevěděla, aniž co odcházejíc zaslechla. Stanula na šeré chodbě. Chlad a hlo-moz větru ji vzpamatoval. Neohlédnuvši se chvátala se schodů, jakoby se bála, aby ji zpět nezavolali.

„Kdo je to děvčátko? ptal se Vostrovec, ač dobře tušil, koho to viděl, nebo Karban mu cestou pověděl o dcerce bývalého správce. Vidal ji maličkou, ale od té doby minulo několik let, a v rozkvétající panně nebyl by sám děcko svého prvního učitele, církevního správce na Milhosticích, poznal.

„Haha, líbí se vám? Však by vám měla býti povědoma,“ zasmál se regent, jenž nyní patrně zapomněl, že někdy Vostrovcovi tykával, a povědév, kdo je, dodal: „Je to tvrdá pikartka. Ale pomalu, Floriáne, nesmiš tak o evangelicích mluvit.“ a ušklíbnuv se pohledl na Vostrovce a pak na Lippacha. Rybníkář se však pamatoval.

„Před císařským důstojníkem, jenž bojoval na Bílé hoře a jinde, a ránu z bojů nese, volno o těch věcech mluvit,“ odtušil Vostrovec trpce.

„Aj, tedy tobě také zasvitlo světlo poznání a pravdy!“ zvolal regent licoměrně.

Vostrovec, jemuž teprve dnes svítati počalo, neodvětil, ale v duchu se zastyděl. Ten člověk k sobě ho přirovnává! —

Lippach začal o tom, co nového s sebou přináší, a zaveden hovor hlavně na válku tak zle zuřící.

Konečně vstal jezovita, oznamuje, že musí záhy na lože, an by rád za svítání odcestoval. Regent nabídl mu, aby nejel koňmo, ale aby přijal jeho komorný vůz, jenž je pohodlnější. Lippach rád svolil a vážně s Vostrovcem se rozloučiv, bral se ku dveřím: tu však stanuv pravil regentovi: „Abych nezapomněl. Co hodláte s tím děvčetem?“

„Především, aby zřeklo se svých bludů, a pak může zůstat tu na zámku ve službě.“

„Chválím vaši horlivost, ale prosil bych vás, abyste ji mně přenechal. S prudkou na děvče nesmíte, prohledl jsem ji. Rád bych ji sám poučoval.“

„A potom kam s ní?“ tázal se regent.

„Dovršíme bohulibý skutek. Nechť obětuje se bohu za hříchy svých rodičů a vstoupí do kláštera, a kdyby tam nemohla býti — pani hraběnka Slavatová by se jí ujala.“

Regent stěží utlumil úsměv. Když ničeho nenamítal, pravil Lippach:

„Nuže dobrá. Za týden pojedu zpět a vezmu ji pak s sebou. Zatím zaplať vám Bůh, co jste nešťastnému děcku dobrého prokázal.“

Když kněz se sluhou, na cestu mu svítícím, odešel, pravil regent: „Velice zbožný muž.“

Vostrovec se usmál té licoměrnosti.

„Ano, velice zbožný a starostlivý! Šťastné děvče!“

Regent upřel naň zraky, jakoby nebyl jist, pak se zachechtal.

„Ty bys jí také nezavrhl, co?“

Vostrovec neodpověděl, ale v tu chvíli poznal, jak to děvče je nešťastno, a poznal, že jí bude ještě hůře, i kdyby tu zůstala, nebo kdyby ji P. Lippach s sebou vzal.

Florián Libochovský přisedl nyní k bývalému kolegovi a strojí se na číše. Byl vliďnější a veselejší, což hlavně to způsobilo, že Vostrovec nic o minulosti nemluvil, jakož se Libochovský obával; také jakési zadostučinění a uspokojení v tom shledával, že Vostrovec dosud byl v císařské armádě proti Čechům sloužil, že on v postavení svém může směle postavit se tomu Vostrovcovi, jenž v koleji nad něj býval a jehož jazyka a vtipu se bával.

Byl také rád, že P. Lippach na lože odešel, neboť nebylo mu teď třeba slova vážiti, číše počítati; moha hrdlo do libosti svlažovati, mohl také volněji mluvit.

„To se to tu změnilo, není-liž pravda?“ zvolal směje se.

„Až žalostně — také já se počinám měnit, ale tys se nezměnil!“ odušil Vostrovce.

„A proč jsi na Milhostice sobě vzpomněl, a co tu chceš?“

„Mám raněnou nohu, v poli nic se mnou není. Chtěl jsem se na starého děda podívat,“ pravil Vostrovce nějak důrazně.

A Libochovský jen se usmíval a napiv se rudého vína, děl: „Tomu již dobře. A co ty?“

„Já nic, jen žádám, abys mně dal nocleh a na den asi přistřeší, co bych sobě odpočinul. Co tvůj otec a matka?“

„Otec zemřel, matka je u mne. Pij!“

„A ten šedivý, vážný strýc, matčin bratr, vídal jsem ho —“

„Ó blázen stará, šel do exilia — Ale pij! pij!“

A přimhouřiv oči proléval rudým vínem hrdlo. Hasil. — —

\* \* \*

Tou dobou Eliáš Karban plížil se po schodech nahoru do chodby k panským komnatám. Přitlačiv se ku zdi, naslouchal, a když nikde ani hlasu ani kročeje nebylo slyšeti, kradl se dále do vedlejšího koridoru, kdež zastavil se přede dveřmi tmavě natřenými a zaklepal, za okamžik opět. Po té bylo slyšeti závoru; když dvěře se otevřely, vylil se proud světla a v něm bylo zřítí tmavou ženskou postavu žluté vyhublé tváře a pohledu zasmušilého, plného žalostné

ztrnulosti. Byla to regentova matka. Uzřevši bývalého šaška, pokynula stařena lehce hlavou, a on vklouzl do komnaty. Dvěře se zavřely.

Za chvíli teprve vyšel ven. Stará pani však klečela teď, an odešel, u lenošky a zastírajíc tvář svou rukama, opět hořce plakala.

Karban opatrně se bral zpáteční cestou, ale když už byl u schodů do přízemí vedoucích, otevřely se náhle dvěře „pánova“ pokoje, a regent drže voskovici v levé ruce, vyšel kvapně ven.

„Hoho, šašku — co tu tropíš? Kdežes byl prve a teď?“

Karban smeknuv, pohladil do čela sčesané vlasy.

„Teď jsem hledal starou známost — totiž hostě páně regentova.“

„A prve, kdežes byl?“

„Hledal jsem vítězství —“

„A kde bylo?“

„V pomoci boží a v pravdě.“

„Ej ty predikante, já ti povím, kde je — v moci a síle!“ A pozvednuv pravici spustil ji pádně a citelně na hlavu šaškovu i jal se ho bití. Ten však nechtěje dalších důvodů tak bolestných vyčkati, vytrhl se a seskakoval jako žába se schodů, nad nimiž regent maje čapku na uchu a svíčku v ruce, hlasitě se chechtal, až chodba škaredý ten smích dutě přetovala.

#### IV.

Druhého dne záhy z rána bylo na nádvoří Milhostického velmi živo. Do komorného kočáru, do něhož čtyři koně zapřáhli, vsedl P. Lippach a regent Florián Libochovský, aby velebného otce na znamenitý kus cesty vyprovodil. Tři ozbrojeni pacholci koň-

mo tvořili salvu guardiu; jeden z nich vedl také páně regentova jízdeckého koně.

Když průvod temnou branou zámeckou přes dunicí most vyjel a zrakům zmizel — oddechli sobě všichni.

Eliáš Karban, jenž byl především sluhou páně regentovým, nejvíce uvolnění pocítil a pánu svému upřímně rád by přál, kdyby ho nějaká příhoda na několik dlouhých dnů zdržela. Teď šukal sem tam; viděli ho u prádelny, pak loudal se kolem bytu kuchmistrova, a již zdálo se, že současně viděli ho nahoře u toho oficira, jenž tu byl hostem. — Pak Eliáš zmizel, a darmo se po něm starý šafář ptal a jej sháněl.

Na východní straně skláněla se od vlastního zámku k zevnějším opevněním neveliká stráž, kterou nebožtík pan Vojkovský před časem, hned jak za mladých let panství po svém otci převzal, dal stromy čistě vysázeti a proměnil ji tak v zahradu. Od těch dob ovšem stromy velice zmohutněly, a podrost i křoví, poněvadž za posledních let nikdo o místo se nestaral, zhoustly a zdívěly jako v lese.

Jen cestička, vedoucí shora s tarasu na stinný dol u pěkném vinutí, připomínala, že tu jindy jinak bývalo. Kamenné, nyní omšené lavičky, v pravo v levo na příhodných místech postavené, kynuly k odpočinku v hlubokém, chladivém stínu. Teď nikdo tu neusedl, a jestliže komu ze zámku bylo tudy jíti, sotva povšiml sobě několika kamenných soch u cestičky pěkně na vysokých podstavcích postavených.

Nebožtík pan Vojkovský schvalně sobě Vlacha jakéhosi z Prahy na Milhostice pozval, jenž tu s nemalým nákladem vytesal a postavil po přání pánově několik heroitských figur z časů pohanských. Již podstavce jejich zarostly, a houštiny brslenu a bělokvěté

kaliny plné nyní rudého plodu popínaly haluze své až k samým sochám, na jejichž hávu a zbroji tu tam zelenavá plíseň se uhostila. Za léta paprsky slunečné nesnadno rozložitými korunami a houštinou pronikaly, však pozdní jeseň teď jim nebránila.

Byl krásný, jasný den, a tím krásnější a milejší, ano takových dnů plných svitu slunečného v tu dobu pozdní bylo jen málo. S lavičky nedaleko sochy Martovy povstal Jan Vostrovce a bral se volným krokem cestičkou nahoru k tarasu. Zvolna šel, o hůl se opíraje v těch místech, jež bujností jeho chlapecké sotva stačivala. Jak se všecko změnilo! Na tato místa uhodil jenom první mráz obecné záhuby, a jak tu již smutno! Vostrovce od včerejška nezbavoval se vážného přemýšlení. Dnes v noci málo spal, ač byl unaven, ač jej regent uložil snad naschvál, aby moc svou ukáza! a jej bodl, do hebounké postele v bohaté komnatě někdy mladým panem Vojkovským obývané.

Často stanul a hledě k zemi hrabal holi v sežloutlém i rudém listí javorovém, jehož tu hojně kolem leželo. Pak zase kráčel dále, až opět se zastavil. Ale tu hlavu nesklopil, než přes houštinu, za kterou stál, hleděl před se na taras, kde na kraji vybledlého trávníku stromovím vroubeného stála pěkně pracovaná kašna. Jindy z ní jasný proud vody neustále do výše proudil a zlacené jablko na slunci se blýskající do výše metal. Teď tu ticho; vodojem vyschl a naplnil se opadálým listím bříz a javorů, nad kašnou větve své rozkládajících. Na stupních toho vodometu spatřil Vostrovce mladičkou, bledou dívku tmavých vlasů. Poznal ji.

Salomena hleděla před se dolů do doliny plné stromoví, kdež vzduchem jasně ozářeným zachvěl se chvílemi padající list.



Vostrovec zamířil k ní, aby s ní promluvil. Dívka ho pro houštinu malých smrčkův a jedli nezapozorovala a také v zamyšlení svém nezaslechla. Již stanul na blízku, již chtěl na trávník vystoupiti, v tom mezi stromy proti sobě zahlédl dvě postavy, mířící patrně k Salomeně. Již ven vystoupily, již je spatřila. Toť Karban s černě oděnou paní, žlutavé tváře.

Děvče se ji na první pohled leklo; když však pohledla do těch zapadlých, smutných očí, tentam byl všecken odpor, který ji byl prve opanoval. Jen lítost a bázeň jakási zůstaly v duši mladinké, přísně vychované dívky. Vědělať, že regentova matka zřikajíc se evangelického učení, náhle oněměla.

Stará pani Salomenu dnes poprvé viděla. Usedla vedle ní a chopivši se jejích rukou, hleděla na ni soucitně, bolestně.

Karban stoje vedle nemohl hleděti na trapnou tu scenu beze slova, bez hlasu, ale plnou hlubokého vzrušení.

„Pověděl jsem pani, žes tu, a jak jsi sem přišla. Ráda by slyšela o exiliu, též o smrti tvého otce.“

Stařena přikyvla hlavou na znamení, že tomu tak.

Salomena jala se vypravovati, jak byli ve vyhnanství, co tam zkusili, a když jmenovala krajany, s kterými se v cizině setkali, zavzdychala stará pani, slyšíc nejedno známé jméno a mezi nimi i bratrovo: zavzdychala a nad koleny rukama zalomila.

„Slyšeli jsme, jaké se v Čechách děje všem věrným násilí. Tu řekl otec, že nelze bratrů nechat bez posily a potěchy. A tak v přestrojení až sem jsme se dostali —“ teď již obšírněji než P. Lippachovi pověděla o činnosti svého otce, plné obětivosti a nebezpečnosti.

„Až pojednou se roznemohl, a —“ Třesoucí se hlas dívčin umkl a přes lice řinuly se jí slzy. Teprve

za chvíli vzmuživši se pokračovala: „Před smrtí vypravoval nám svůj sen. Zdálo se mu, že byl v nějaké veliké bibliotece. Přehlédaje ji našel knížku, jejíž titul latinskými, zlatými literami byl takový: „Spravedlivo jest, aby spravedliví byli mordováni, potom korunováni!“ Knížka se mu zalíbila. Aby v příhodném čase ji čísti mohl vložil si ji pod levé pažďi, a v tom se probudil. Pod týmž pažďim místo knihy hlízu našel, od kteréž na čtvrtý den umřel.“ Salomena znova nedomluvila, slzy prolévajíc. Pak sepjávši ruce zaštkala: „Drahá paní, pro boží smilování, slitujte se nade mnou!“

Stařena však nedadouc ji domluvit, přivinula ji k prsům jako matka.

Souvěrci dlouho se tu neomeškali. Nejdříve stará paní mezi stromy zmizela, pak Salomena do nádvoří spěchala. Byla ještě uplakána, nečekala však, až by známky prolitých slz oschly. Uvolnilo se jí, a mysl poněkud zbavena ji skličivosti, která na ni tak doléhala. Zasvitlať jí naděje, že jí stará paní pomůže. Jak se před tím hrozila, že nevyvázne z toho místa jindy tak milého, že nevyvázne z rukou surového regenta, jehož se tak bála o sobě ošklivila. Ó té nešťastné jeho matky!

Nejposléze Karban od kašny se ubíral. Sotva že několik ušel kroků, již se ohledl. Vostrovec jej zavolal, Karban se k němu vrátil.

„Co děláš, bratře Jene?“ ptal se rybníkáře po starodávnu, jakoby tu ještě starý pan Vojkovský vládl a on ještě jeho šaškem byl. „Naslouchal jsem za houštím —“

„A porozuměls, jací jsme slaboši a bázlivci. Slyšel-lis o statečném Salčině otci a jeho smrti?“

„Slyšel,“ odtušil Vostrovec. „Ale dověděl jsem se také věci nepravdivé.“

„Aj, snad jsi zplna nezapomněl, jaký máš kabát.“

„Mlč a slyš, co ti v tom kabátě povídám. V té knížce stálo zlatými literami: Spravedlivo jest, aby spravedliví byli mordováni. Já však dím, že to vrchovatá nespravedlivost!“

A zachmuřený zrak mladého rybníkáře se zaleskl. Karban vyvalil naň oči.

„Je-li to spravedlivo, tedy, bratře šašku, zanech všeho a neujímej se té dívčiny a dej, aby byla zkažená či na duši zamordována buď od regenta neb toho jezovity. Žádný z nich dobře nesmyslí.“

„Bratře!“ zvolal Karban, a v tváři mu divně zasvitlo. „Máš pravdu, to Bůh nemůže chtít. Ano, rád bych jí pomohl, a myslil jsem také na tebe. Není-li pravda, vždyť je to Javorského dcera!“ A tak horlivě mluvě, podal druhovi ruku.

„Já bych pomohl, kdyby i tebe nebylo. Rozhodl jsem se hned v noci. Pojď!“

Rybníkář se šaškem sestupovali stezkou dolů, kdež zanikli v houštině.

Když Vostrovec minulé noci osamotněv ve vykázaném pokoji na lože ulehl, pocítil v nitru svém ne-libost, nespokojenost i rozhořčení. První, co mu připadlo, bylo: „Jaký je rozdíl mezi tebou a Libochovským? On zrádce, odpadlík, nepřítel svého lidu a své země, bidná duše. A ty?“ Poprvé plnou tíhou pocítil, že není tu člověk proto, aby jen rozkoše sháněl, že má také povinnosti nejen k sobě, ale ku společnosti, vlasti. On v lehkomyšlnosti své a touze po dobrém bydlu, po rozkoši a dobrodružství, smál se veškeré vznešenější snaze, smál se řečem prohlédavých mužů, kteří mluvili vážně o budoucnosti, již se lekali, nedbal ni vlasti ni víry. To vše lehko vážil jako život, a tak neužív svých schopností, zvolil pohodlný, hlučný život vojenský a sloužil cizím za žold, cizím proti svým! A teď, když se navrátil a všude spoustu a zhoubu spatřil, pláč,

nárek svých krajanův a kletby a zuřeni cizincův slyšel, tu připadlo mu, že ten veliký boj, kterýž tak lehkavážně pojímal a v němž cizím pomáhal, není boj jen o panství, boj pánů s pány, ale že namířen na srdce všeho národa. Teď v komnatě rodného zámku, kdež viděl regiment Libochovského, všecko živě na mysl se mu shrnulo, a tam sám sobě se přiznal, že je sám také škůdce a že Libochovský jen o to horši, že všecko z lakoty škaredé a ctižádosti spáchal.

Dlouho, dlouho nemohl usnouti. Nedalo mu, pořád měl na mysli, že seděl v komnatě nebožtíka starého pána s odpadlíkem a jezovitou, mezi supem a havranem jako z milosti, a styděl se.

A zase viděl tu něžnou postavu dívčí v chatrném, chudém šatě — dítě svého prvního, hodného učitele a vychovatele, jež nic nezavinivši tak se na rodný zámek navrátilo. A jak tu s ním bylo a bude nakládáno! Prudce vztyčil hlavu z podušek, nebo zdálo se mu, že v šeru u dveří stanula vysoká postava v černém talaru na smrt bleďé tváře, mistr Javorský, Salčin otec! Jak smutně, jak vyčítavě hleděl! Mam sice zmizel, ale vrátil se ve snu a volal ho jménem. Volal tak úzkostným hlasem, jak jen volá otec, an vidí dítě své v nebezpečnosti a nemůže mu pomoci. Ukazoval kostnatou rukou před se na pahorek, kolem něhož vran až černo; a v mraku tom Salomena, již obletovaly, kolem se rojily a děsně krákajice na ni dorážely. Kryla rukama líce a zase plna úzkosti zaháněla nadarmo příšerné černé ptáky.

Proto byl Vostrovec tak zasmušilý, když se probudil i když potom na osamělé stezce pod stromy se procházel. Pravdu Karbanovi mluvil, an děl: „Rozhodl jsem se hned v noci —“ Cítil vinu svou; chtěl ji umaliti, když nebyl s to, aby ji dokona odčinil.

Florián Libochovský navrátil se pozdě večer. Zasednuv k hojně večeři, ptal se, co host dělal. Řekli mu, že byl v hájku, pak že meškal napořád ve svém pokoji.

„Kdo byl u něho?“

„Karban mu přisluhoval.“

Regent ušklibnuv se vzkázal Vostrovci, libo-li mu, aby přišel s ním povečeřet. Vostrovec odřekl, že ho noha prudce rozbolela a že mu je třeba klidu.

„Tak, aby se tu roznemohl! No!“ a domyslí, že on je tu pánem. — —

Věru zdálo se, že obava regentova nebude na pláno. Vostrovec ani druhého dne nevyšel ze svého pokoje a požádal, aby mu donesli oběd nahoru. Pozdě od poledne regent vstav od stolu rudý na hrdle i ve tváři a blyštících se očích od vina hojně požitého, zašel si, zás značně sobě uvolniv, k bývalému druhovi. Ten ležel poloustrojen na loži, maje raněnou nohu pečlivě obvázanou na židli nataženu. Libochovský se mu dal do smíchu a divně, svým způsobem žertoval. A div divoucí, ten řízný Vostrovec, na kterého se nikdy neodvážil, kterého pro hbitou odpověď a břitký vtip se báli, ten byl skoro tak trpěliv, jako někdy Libochovský býti musil. Nic se nerozkohoutil, jen se smál, a jen někdy mu tu trhlo kolem úst a v očích zablesklo, když Libochovský zhruba spustil. Také zeptal se regenta na včerejší jeho cestu, na P. Lippacha, kdy se zase vrátí.

„Povidal, že do týdne — i by ho rarach! Bez toho byl tu jen na výzvědy, a teď jen k vůli tomu děvčeti přijde —“

„Bude ho škoda.“

„Aj — a proč?“ a regent bystřeji na Vostrovce se podíval.

„Do kláštera! Takové podobné kvitko —“

„Hm — co naplat —“ a regent hladil sobě bradu.  
 „Opřiti se mu —“

„Tedy mu ji vydáte na jisto?“

„Co dělati? Ostatně, ať pravdu dím, nerad —“

Když konečně regent vstal a ve dveřích potom zmizel. Vostrovec sobě vydechl a přimhouřiv oči ke zdi se obrátil.

Za to byl Libochovský spokojenější, cestou samolibě uvažuje, jak ten zpupný někdy synek zkontl, jak nyní si netroufá, ale učiněná je mirnost a zdrželivost. Toť aby ještě takový rybníkář a šnorchar troufal si na regenta, u něhož pobývá z milosti!

Téhož dne byl Libochovský ještě jinde pln — milosti.

Jda kolem bytu kuchmistrova, dal si kuchmistrovou zavolat a ptal se na mladou pikartskou dívku. Žena lalokatá chtěla se patrně milostivému pánu zachovati, spustila litanii zých slov o Salomeně a přivedla ji na jeho žádost. Děvče klopile hlavu a nemohlo na regenta ani pohlednouti. Zachvěla se, když chopiv se její brady hlavu jí pozvedl, aby se jí do tváře podíval. Kuchmistrová z počátku žasla; postřehnuvši však zrak paně, jenž štíhlou postavu dívčinu žádostivě změřil, přestala se diviti, i když regent poručil, aby Salomeně opatřila na jeho náklad nový a teplejší šat.

„Pravdu má Vostrovec,“ pomyslíl regent, hledě na Salomenu, „že by jí bylo škoda do kláštera. — A přijde-li k té hraběnce, nějaký hejsek pěkné to kvítečko pro sebe utrhne. A nač? — Však ještě tam není!“ Jen to jej v tu chvíli zamrzelo, že to pikartské děvče se mu nepoděkovalo, jak je kuchmistrová vybízela. Podívala se plachým pohledem, však slova nevypravila.

Odvrátil se, a — Karban to odnesl. Státtě opodál u rohu, jako by lelkoval a zatím s regenta a Salomeny oka nespustil. Teď si ho pán zavolal — klidným hlasem, ale na rty proskočil mu zase ten jeho úsměv. Proto blížil se starý šašek jako pes, jenž ví, že pozná pánovy důtky.

„Co tu lelkuješ?“ zahřměl regent.

A již jeho kostnatá pěst udeřila Karbana do hlavy.

Karban ani nehlesl a jen se ohlédl v tu stranu, kde stála Salomena. Zavznětl odtud bolestný její výkřik. Zahledl ji ve dveřích, kde její bledá tvář plná o něho úzkostí se po něm ohledla, pak zmizela, nebo ji kuchmistrová vstrčila do síně.

Regent se smál, nebo jak do Karbana dále bušil, krčil se šašek a ošival šelma stará, i vyskakoval; ale ne tak snadno ušel svižnému rameni svého pána. — A pak se Karbanovi vůbec zle dařilo.

Také nebylo divu. Kdykoliv regent se po něm sháněl, povždy skoro nadarmo. A když ho hledali, nenašli; zmizel, až pojednou byl tu a divně se vymlouval. Divili se tomu, že sluha, který se pána tak bál a býval jindy na zavolání, je nyní jako vrtohlavý. Ani karabáč regentův mnoho nezmohl; teprve když mu pán pohrozil, že ho dá dolů do věže, aby tam ve kládě den nebo dva uvažoval, jal se pokorně prositi, až se regent tomu jeho strachu zachechtal.

## V.

Po onom krásném dni nebe se zatáhlo a již se také nevyjasnilo. Za noci a ráno byly citelné mrazy, a když za dne poněkud se oteplilo, lil se déšť. Studený vítr rval poslední listy se stromů, hučel v ko-

mínech a úpěl po temných chodbách zámku Milhostického. —

Nastal večer čtvrtého dne, co Jan Vostrovec meškal v rodném zámku. Bylo sychravo a tma uložila se záhy na krajinu. Nepršelo, jen chvílemi vitr ozval se prudkými rázy a budil černou noc z posupného mlčení. Regent Florián Libochovský seděl ve svém pokoji nedaleko krbu, v němž mohutný oheň plápolal. Před ním na stole stálo několik láhvi, z nichž nejedna již byla prázdná. Regent chvílemi zival, protahuje se v hebounké lenošce. — Mořila jej dlouhá chvíle a mrzel se. Myslí, že se s tím rybníkářem vyrazi, ale ten skuhral neustále na svou nohu, tak že ani ze světlice nevyšel. A řečí s ním také nebylo. Snad si ještě myslí — však regent mu povi, aby s takovou přestal!

Oči se mu klížily, ale probral se hned, když vešel Karban, který dnes pána zvlášt bedlivě obsluhoval a na slovo poslouchal. Regent spatřiv sluhu, zase hlavu do lenošky nachýlil a dále podrímoval. Prve dost a dost ubohého šaška se naškádřil a z dlouhé chvíle natrápil, teď už jej omrzel.

Také víno účinkovalo, a než Karban na konec stolu po špičkách došel, aby tu sklidil, již lehounký chrapot zazvučel z lenošky. Eliáš mu naslouchal s potěšením, jako by někdo na housličky hrál. Chrápání na okamžik umlkalo, teď opět zazvučelo, zní silněji, mohutněji. Karban zarachotil talířem, ale regent se ani nehnul: Karban převrhl pohár a sklo zazvonilo, chrápání však se nezarazilo, dále mohutně zvučíc. Starý šašek přistoupiv k oknu, ven vyhledl. Tma tmouci, nikde ani hlásku, ani kročeje. Po té vyšel tiše ven, chvíli u dveří naslouchal a chodbou se rozhlížel, a když nic se nehnulo, šoural se dále a seběhl



se schodů. Regent sebou ani nenechal a spal tvrdě jako spravedlivý.

Tou dobou matka jeho bděla a skládala cosi do uzlu. Stojí nad ním zamýšlena, pak obrací hlavu, naslouchá. Je všecka rozechvěna, plná úzkosti. Slabost jakási se jí zmahá, nohy se třesou. Sedá vedle uzlu a sepjávši ruce, hledí do země. Chvillemi slyšeti hluboký, třesoucí se povzdech jejích sevřených prsou. Vstává. chce pokleknouti, aby se pomodlila — v tom, slyš! Na dvěře zatukáno. Již prve se jí tak zdálo a klamala se. Přistoupila blíže a hle — dvakráte rychle za sebou — tak opět. Čekala to znamení a přece se ho lekla. Ruka se jí zachvěla, když otevírala.

Do světnice vstoupil Eliáš Karban. Měl přes ramena velikou tmavohnědou plachtu z hrubé vlny, pokryvku to, jež nyní byla mu pláštěm. V ruce držel statnou hůl, u pasu pak v pochvě visel mu veliký nůž.

„Všecko je připraveno —“ oznamoval tlumeným hlasem.

Matka regentova naň za chvíli ztrnule hleděla.

„Ah — uzel —“ začal Karban na novo, „to bychom mohli jíti.“

Stařena vztáhla ruku a posuňky ptala se na syna, ce dělá.

„Usnul a tvrdě spí.“

Stará pani stála, jako by nevěděla, co činiti. — Karban netušil, jaký boj v nitru svém bojovala.

„Je všechno připraveno — čekají jenom na nás.“ Ale ta, pro kterou přišel, která jej dosud všemožně ve všech přípravách vydatně podporovala, která, aby hlas svědomí svého ukonejšila, s nimi chtěla uprchnouti a v exilium se vydati jako její bratr, neměla se nyní k odchodu, ač chvíle kvapila. Jako by připomenutí jeho ani neslyšela. Hleděla na Karbana jako u vidění, postoupila k němu blíže; tu však na novo

stanula, dávajíc posunky na jevo, že by ještě ráda svého syna uviděla, prve nežli se s ním navždy rozloučí. —

Karban jí podotkl, že spí, že jest tedy nebezpečno, ano nemožno jej vyhledati. Zvadlé ruce její byly křečovitě sepjaty. V mučivém tom rozporu pohledla k nebi. V ten okamžik zápasila mateřská láska se svědomím. Má jej opustiti, na vždy od něho odejítí, na věky se rozloučiti! Je nezvedený, nehodný, ale snad přece prohledne a se napravi. Jestliže však *ona* jej opustí, jestliže ona nad ním zoufá?

Karban byl již netrpěliv a naslouchal pln obavy, nejde-li někdo, jenž by je tu mohl překvapiti. Ale teď, když k němu regentova matka přistoupivši, pojednou mu posunky oznámila, že nepůjde, že nemůže syna svého opustiti, zarazil se. ne tak nad tím, jako nad tváří nešťastné té ženy. Chtěla promluvití, chtěla prositi, aby jí odpustili. Všecko to povídalo žluté, bolestné lice, úzkostný zrak; však zé rtů vydral se jí jen nesouvislý výkřik. Mávla rukou prudce ku dveřím, jako by Karbanovi naznačovala, aby již šel, pak sklesnuvši na kolena zastřela sobě tvář.

\* \* \*

Salomena seděla na tarasu na stupni staré, zanedbané kašny. Holé břizy a javory kolem klátily se, hlasně šumíce. Všude tma; z ní stranou vyčnívaly černější ještě obrysy kulaté zámecké věže a níže neurčité a splynulé tvary rozložitých korun stromových. Jimi i houštinou táhl víchr. Děvče halíc se starou rouchou chvělo se zimou i strachem Karban, jenž jí, co na zámek se dostala, všemožně ulehčoval, oznámil jí dnes ráno potají, že je všecko na útěk připraveno. Pověděl jí, kam by se s jezovitou dostala; však ani

toho nebylo třeba, aby ji přiměl k útěku. Svolila vděčně, ochotně, neboť měškati tu, pod vládou toho hrozného, necitelného člověka, jenž ani mrtvolu jejího otce neušetřil, bylo ji mukou.

Karban jí řekl, že se odtud s pomocí Vostrovcovou dostane; více se neptala. Chtěla pryč a pak půjde Karban s ní. Když kuchmistrová usnula, vykradla se Salomena, jak jí určeno, a jsouc místa dobře znalá, dostala se nepozorovaně až sem; tu čekala. Chvěla se tu v tom milém místěčku, kdež za dětství tolik krásných chvil zažila. Tu kolem kvítí trhala, tu s matkou sedala, když voda vesele šplounala a strovi čerstvě zeleno libě šoumalo. Tenkrát bylo jasno, všecko plno záře slunečné, teď tu tma, zima a víchr.

Jestliže se Karbanovi a Vostrovcovi nezdaří — chytnou-li je! Ó jak se jim, jak jí se povede! S hrůzou vzpomněla, co by regent i zlá kuchmistrová se jí nasoužili!

Hle, tam někdo zdola přichází, blíží se k ní. Vstala bezděky.

„Salomenko!“ ozval se hlas.

Poznala Vostrovce, jenž nyní, jak povystoupila, ji zahledl a k ní zamířil.

„Dole jsem všechno připravil. Stráže umlkly a zalezly. Ale Karban nejde. Ah, ty se třeseš — neboj se!“

„Já se nebojím,“ ozvala se Salomenka chvějícím se hlasem.

„Ale je ti zima.“ A již cítila, že ji přes ramena hodil svůj plášť; chtěla jej vrátiti. Vostrovec však nedopustil a zabroukal znova při tom na Karbana, že nejde právě, kdy chvíle tak přízniva.

„Snad se zdržel u staré pani.“

„Právě — však hle — tu jde a sám!“

Vostrovec rád o tom slyšel, že regentova matka jinak se rozhodla. Obával se hned z počátku, že by jim v útěku jen překázela.

„Teď se již nemeškejme!“ velel tiše.

„S Pánem Bohem!“ dodal Karban a všichni tři stoupali stezkou dolů pod korunami hučícího stromovi, kolem omšných soch, nad jejichž hlavami kvílil vítr. Nejtíže bylo šaškovi. On poprvé opouštěl zámek, kdež většinu svého věku vesele strávil; teď odchází jako žebrák navždy do světa širého. Ohledl se několikrát, ač pro stromovi a tmou nic nebylo viděti. Jen jedno světélko spatřil holými haluzemi — toť zář v okně staré paní! Bůh ji polituj a potěš! Karban všecky přípravy skoro sám vykonal, všecko tajně vyběhal, a nedal se zdržeti ani láním, ani karabáčením regentovým, který těchto dnů tak často a krutě pocítil. Nyni v okamžik odchodu pozbyl ducha. Za to Vostrovec jednal

Skoro až do té chvíle napořád meškal ve světnici, jednak aby podezření nezbudil, jednak aby nohu posílil.

Obé se mu podařilo.

Karbanův úkol byl vykonán, nyní nastával jeho a chutě jej prováděl.

## VI.

Druhého dne vjel do nádvoří Milhostického páne regentův komorný vůz, z něhož vystoupil P. Lippach. Nemálo se zamračil, že příjezdu jeho sotva si povšimli; z čeládky, jindy rychlé jako na obrtlíku, sotva se kdo ukázal a jak náleží posloužil. Také regent sám mohl tu již býti. Doma je, toho se jezovita hned u brány dověděl. Co stalo se, že dosud nešel na přivítanou? Teprve na schodech s ním se potkal.

„Překvapil jsem vás. není-liž pravda? O dva dni dříve, toho jste se nenadáli.“

„Račte prominouti, velebný otče,“ tu otevřev dvěře své komnaty čekal, až host vstoupil.

„Však, co se děje?“ tázal se Lippach, všimna sobě bystřeji regenta, jenž byl všecek změněn.

„O té drzosti — stěži se udržim — té pikartské zrádné čeládky!“ A stručně, hněvem rozvášněn, pověděl, co se stalo.

„Ráno nadarmo jsem volal sluhu svého Karbana. Že poslední dobou častěji tak nedbale konal své práce, hruběji jsem si toho nevsíml, ale kládu jsem mu strojil. Pak zaslechnu, že to vyžle kuchmistrové se ztratilo. Sotva že mi to pověděli, již přiběhl pozedný, že fortnička zevnější zdi je vypáčena. Mně hned svitlo. „Co ten rybníkář, ten oficir?“ vzkřiknu. Rozběhli se. „Světlice jeho zavřena a je tam ticho,“ ohlašují. „Vypačte dvěře!“ poručím — a hle, hnízdo prázdno. Prohledal jsem všecko od přístřeši do všech zákoutí — nikde nic — haha!“

„A stopa?“ ptal se Lippach, jenž prve o vyžletí uslyšev sebou trhl, nyní zas klidně naslouchal.

„Našli ji v zahradě, ve příkopě, a za valem navázaný žebřík. Fortnu vypáčiti, spustiti se do příkopu a přes val — to jen rybníkář mohl dokázati.“

„A dále.“

„Vedla až k ladám a tam na kamení zmizela. Tolik dosud vim. Čekám, že každou chvíli se vrátí, vyslal jsem stíhat —“

„A více nevíte?“ Lippach se usmál a pohledl na Libochovského. Ten zrudl a oči mu zahořely.

„Velebnosti —“

„Mohli byste více věděti,“ odtušil chladně, skoro přísně Lippach. — „Však rád bych se podíval na tu stopu. Zaveďte mne k fortně.“

Libochovskému zjevil se na rtech úsměv, znamení vnitřního vzteku. Dobře hosti svému porozuměl. Mlčky vedl ho na osudné místo. Lippach sobě všechno jak náleží a bedlivě všude prohlednuv, vrátil se do zámku. Nepromluvil, i Libochovský mlčel. Teprve když ve světnici proti sobě zasedli, začal Lippach:

„Prízivci vaši v kolleji a v Praze, kteří se vás tak horlivě ujali a vás ve všem až na toto místo fedrovali, podiví se nemálo, až jim povím, co se tu na zámku za vašeho regimentu stalo.“

Libochovskému každá žilka hrála, cítil, tu že moc jeho přestává, že vlastně ten nedůvěřivý, lstivý mnich je regentem a pánem, na němž závisí, a přece nutil se, aby co nejmírněji promluvil.

„Jsem vinen, že jsem byl hloupý a dal se obezřít.“

„Snad — ale uvěří-li mně rektor, až mu zprávu podám, uvěří-li též ostatní? Zdaliž jim nepřipadne, že vy na viru pravou nedávno obrácený, ďáblem v pokušení uveden byv, jste neodolal a ze hříšné náklonnosti souvěrce své —“

„Při sám Bůh — velebný otče, zle o mně myslíte —“

V tom vstoupil písař, ohlašuje výsledek dalšího pátrání. Stopu konečně našli u rybníka, kdež u starých olší vyskytly se vedle šlepeji lidských také stopy koňského kopyta.

Regent sebou trhl, Lippach naň zpytavě se podíval a pak se písaře otázal:

„Kolid lidí a koní?“

„Nesnadno říci, kolik lidí, ale jeden toliko kůň. Šli jsme po stopě až na voznicí, ale tou jel před chvílí houf rejtharů, viděli jsme je zdaleka — a tak těžko říci, kudy se dali.“

Lippach mu pokynul, aby šel.

„Velebnosti, žasnu, že koně měli; mně ani jediný neschází.“

„Snad jim někdo ze zámeckých pomáhal?“

„Všechny jsem vyslychal, a to velmi zostra.“

„Všechny?“

„Tak jest, všechny —“

„I paní matku?“

Regent vyvalil na jezovitu oči.

„Ne,“ vyrazil konečně ze sebe, „nepomyslil jsem ani, že by —“

Lippach se usmál.

„Já hned. Hodláte-li se zeptati?“

„Ano; zdá-li se vám, ano.“

„Půjdu s vámi, snad nebudu na překážku, a třeba dobře poradím. Ale již počme, odkladu není.“

Regent porozuměl. Vstal a šel za ním.

Byl ochoten, poněvadž se chtěl zbaviti všeho podezření, v němžto ho Lippach zajisté měl, že bývalým souvěrcům nadřzuje. Tu běželo o přízeň přátel z mocného rádu a tím o dosavadní postavení; nemožno se ohlížeti, někoho šetřiti, ani matky! Pak, ač té pikartské dívky Lippachovi pro služby řádové nepřál, přece by pro všechno rád měl smějí uprchlíky ve své moci, aby se za všechno na nich zchladil, zvláště na tom hrdém rybníkáři, na tom žebráckém šnorcharovi, jehož jednání teprve teď jak náleži porozuměl, i špičatým, obousečným odpovědém. Krev se mu bouřila, vzpomněl-li, jak ho šálili, i ta stará šelma bláznivá, ten Eliáš! — O by je už měl. Ó by mohl toho pyšného pardiona pokořiti!

\* \* \*

Vostrovec s Karbanem a Salomenou prchli, tak jak regent soudě dle stop Lippachovi pověděl. Tmavá, sychravá noc a výborná znalost místa zvláště jim po-

sloužily. Ze zámku uniknuvše k rybníku zamířili, kdež u starých olší na ně čekal jakýsi muž. drže koně za uzdu. Byltě Karban těchto dnů, co pořád se tak ze zámku ztrácel, pomocí souvěrců a peněz poskytnutých regentovou matkou objednal sem na dnešní noc dva sedláky, kteří ochotně se uvolili, že dceři bývalého duchovního správce svého pomohou. Však jen jeden se dostavil, a Vostrovec proto polo nahlas zaklel. Na druhého čekati nebylo možná. zvláště an nikdo nevěděl, přijde-li skutečně. Teď byl Karban sám rád, že stará paní jinak se rozhodla a zůstala, ač ho to prve nemálo hnětlo. Vostrovec ho přinutil, aby na koně vsedl, a když tak učinil, vyzvedl do jeho náruči Salomenku a poručil sedlákovi: „Vyveď nás, bratře, u lesa tě pustíme,“ a vytasil kord.

Vyjeli na voznici, z níž pak k temnému lesu ho dlali zabočiti. Cestou málokdo promluvil. Karban často po zámku se ohlížel, každému šustotu naslouchaje. Však zámek zanikl ve tmě, a po celou noc bylo ticho, až na vítr a drobný déšť. Salomena několikrátě ku Karbanovi, v jehož náruči odpočívala, tichým hlasem promluvila. až pak umkla. Hlava jí klesla na šaškova prsa. — Uznala. Karban přitáhnul úžeji hrubovlnou plachtu kolem něžné té postavy a bledého, unaveného líčka.

Ráno nastávalo, tma však nechtěla uniknouti. Déšť sice ustal, ale bylo sychravo. Mlha na krajinu se uložila a ze tmavých lesů kolem se kouřilo.

Tvář Vostrovce byla zachmuřena. Šťastně sice unikli, ale měli jenom jednoho koně místo dvou, kterých najisto se nadál. A jak se rozbřeskovati počalo, pilně si koně prohlížel, a čím bylo jasněji, tím určitěji se přesvědčoval, že to bídný kleprlík, sedřený a špatně krměný, jenž asi mnoho nevydrží.



Když nastával konečně den, přiblížili se polními, spleťitými stezkami k hustému lesu. Na pokraji hlubokého úvozu se zastavili. Tu sedlák s nimi se rozžehnal, tu také Salomena se probudila. Žádala, aby ji sesadili s koně, že půjde pěšky. Marně ji domlouvali, aby zůstala; také Karban s koně sestoupiv nadarmo zval Vostrovce, aby teď zas on usedl.

Chtěť, ana kamenitá cesta stoupala, slabého a často již klopotajícího koně ušetřiti. Salomenu roztrásla zima, však přemáhala se, aby na ni znáti nebylo, a statně kráčela úvozem, nad nimž staré stromy rozkládaly své kosnaté haluze. I hlad se již ozval, poněvadž včera samým očekáváním a rozechvěním téměř ničeho nepožila. Než nepožádala, čekajíc, až sám Vostrovec se zmíni. Dosud se ho ostýchala i trochu bála, a neodvážila se mu poděkovati, že se ji tak ujal a ji vysvobodil. Hleděla kradmo na statnou tu vzrostlou postavu, na rázovitou a přece příjemnou tvář mužných knírů. Svého obdivu a zalíbení nebyla si vědoma; pozorovala ho bedlivě a neušlo ji, kdykoliv na kamenité cestě noha se mu poněkud zvrtila, že mu bolest až tváři trhla.

Když dostoupili úvozem na výšinu, ocitli se v řídkém bukovém lese. Hnědé, suché listí, deštěm silně navlhlé, pokrývalo hustě půdu šustíc pod nohama, a jen část se ho ještě trásla ve větru na holých stromích. Mezi buky bylo světlo a dosti daleko viděti, protož Karban na pokyn Vostrovcův zamířil v levo, kdež za buky a boučky kynul bezpečnější úkryt černého lesa.

Tam drali se houštinou, jež kropila je nesčíslnými svými kapkami. Noha tu klouzala na mokřém jehličí i hladkém mechu. Z hloubi lesa, zahaleného šedým závojem husté mlhy, zvučel temný hukot a táhlý šumot. A mlha ta přinesla všem odpočinek. Vostrovec totiž obávaje se, aby v ní nezabloudili a snad tak sti-

hatelům svým do rány nepřišli, zastavil Karbana. Bylo to na místě poněkud sušším pod starými rozsochatými duby rozoraných kmenů. Karban uvázal hnědáka na křivolakou haluz a dal mu jednu z otepí sena, které byl sedlák do zásoby přes koně přehodil. Pak vyňal z tlumoku jídlo, jehož měli toliko na den. Vostrovec krájel, Salomeně podával a usmívaje se dodal, že je velmi statečna.

„Vim, že se. broučku, zimou třeseš, a že to zapíráš, ale na oheň není teď čas a dlouho by to trvalo.“

Zarděla se nad jeho pochvalou a prostě dodala, že když s otcem v lesích a horách bloudili skrývajíce se, leccemu přivykla.

A pravdu mluvila; všecko to ráda snášela, vše by učinila, jen jednoho se lekala: aby nepadla do moci Milhostického regenta. Proto ji bylo tu v tom nehostném místě pod hučícím přístřeším starých dubů, v hloubi pustého lesa volno. A přece zas úzkostně naslouchala, nezavzní-li mezi stromy divý ryk pronásledovatelův, a pozorovala zároveň bedlivě své ochránce, zvláště pak Vostrovce, jež Karban jako velitele svého ochotně poslouchal. Však na tváři rybníkářově nebylo ani znaménka nějaké bázně, a Karban, když stranou se ho zeptala, ukonejšil ji svatosvatou jistotou a důvěrným usměvem, že dá Bůh šťastně ujdou, že ví o dobrém místě a skrýši, k němuž že bez omýlení a šťastně zaměřují.

Tak na mysli okřávši chutě povstala, když Vostrovec vyběhl, aby se na další cestu vydali. Profidlat mlha a tudíž otáletí na jednom místě nebylo bezpečno. Drali se lesem; hustý podrost a smekavá půda byla jim velice na potíž. Prve nežli se nadáli, stanuli na pokraji. Pod nimi travnatá, širá stráž, zarostlá místem vysokou hustou metlicí, a jen tu tam černaly se hou-

štiny jalovcové. Pode strání pustá dolina, jež na jaře i za léta byla zajisté bujnou lučinou; pod ní kol kolem, naproti prchajícím, návrši táhlých holých strání. — A nad opuštěnou dolinou zasmušilé, zatažené nebe, po němž rozervané mraky pradičných podob u velikém chvatu za černý bor se hnaly. Nejasné ovzduší plno výparů a drobounkého deště dodávalo krajině ještě více smutku a nehostnosti. Nikde ani hlasu, ani živočicha.

Cesta na dol byla velmi zlá; jmenovitě kůň schvácených noh silně se smekal, tak že Vostrovec s Karbanem vydatně ho musili zdržovati a zachycovati. Salomena, opírajíc se o vysokou hůl, kterou jí rybníkář uřízl, kráčela za nimi. Mužové často po ní starostně se ohlíželi, však ona jim vždy milým úsměvem odpověděla. — Za to, když viděla, že ji nepozorují, chvatně k lesu se ohlížela. Trnula ponýšením, že by tak rázem na jeho pokraji mohl se zjevití regent se svými pochopy, jako se zjevil tenkrát u chatrče, v níž odpočíval mrtvý její otec. Na dole znamenali proužek, jenž vina se na úpatí stráně, někdy as byl bídnou vozovou cestou. Však dávno již tudy nikdo se nebral, nebo ti, kteří sem jezdívali, buď rozprchli se před zuřivými žoldnéřstvem z vypálených svých vsí, nebo psotně zahynuli. Dole musila Salomena na koně vsednouti. Nebylo to rozkoši, však Vostrovec i Karban ji donutili, aby sil svých ušetřila. Cesty jen málo ubývalo, a rybníkář s Karbanem si na to v soukromí zabroukali a zatoužili.

Když kolem výběžku stráně zahrnuli, nový naskytl se jim rozhled. Údolí úžilo se čím dále tím více, až na konci mizelo mezi lesnatými stráněmi, končíc tam tmavou úžlabinou. Všichni také v pravo ohledli se tam, kde se stráně řítíl se potok šumě a hrče na dolinu. Lijavec rozhojnil a na rmutno zbarvil jeho

vodu, jež místem o skály narázejíc se pěníla. Na břehu jeho stála sarnojediná, tmavá olše, jejíž rozložitá koruna ve větru se klátila. Kromě ní a dvou zakrsalých bříz nerostlo na veškeré stráni ani jediného stromu. Několik skalných balvanů roztrousených po stráni podobných hrubým památkům dávno-minulých věků odráželo se od hnědozelené půdy. Bělaly se pod šedočernými mraky, jež v pozadí v děsivých, různotvárných spoustách se zvedaly, jako o stráň samu se opírajíce.

Půda byla všecka rozmokla, ba nejednou vystříkla voda zpod noh obou mužů a kopyta koně, hlavu znaveně klonícího. Nikomu nebylo do hovoru. Karban se jen pilně ohlížel, jako by se chtěl rozpomenouti. Vostrovec po očku ho stopoval, však nezminil se o tom, co pozoruje a co si myslí. Teprve za hodnou chvíli vztáhnul ruku do vzduchu, jako by něco zachycoval, a obrátiv pak rukáv ke Karbanovi, ukázal mu pohledem bílou skvrnku, jež za okamžik zmizela.

„To je sníh,“ pravil udivený šašek.

„Zlý posel . . .“

A zase mlčeli. Také Salomenka zpozorovala porůzné sněhové vločky a vzpomněla na noc. Však ani nehlesla, těšíc se v duchu, že dojdou skrýše, o které Karban ráno tak jistotně jí pověděl. Zimy a šera přibývalo. Kůň unaven jsa nejednou se již sám zastavil, však přísná pobudka dále ho hnala. Salomena nabídla se ochotně Vostrovcovi, aby si sedl, že by se ráda prošla. Pozorovalaf, že ochránce již nejednou zakulhal a se zastavil. Tušila, že bolesti; litovala ho nevýslovně. On však se jí zasmál. „Jen seď, Sálíčko, naběžíš se ještě dost.“

Pak už pověděl Karbanovi, co si prve myslil a pozoroval.

„Zbloudili jsme, po vesnici ani potuchy. Tys sobě cestu zmátl.“

„Nehněvej se, bratře — opravdu nevím. Zašli jsme si —“

Zašli a velmi. Mířili do odlehle vesničky mezi lesy, skládající se z několika jen stavení. Sedlák, jenž koně opatřil, měl tam příbuzné. U těch měli uprchlíci dojiti prvního úkrytu; odtud pak chtěli v přestrojení dále. Sedlák Karbanovi, jenž tou krajinou kdysi šel, cestu jak náleží vypsál, přes to vše stalo se, co Vostrovec pověděl. Zbloudili nevědouce dobře, kde jsou. Teď nezbývalo jim než hledati útulku nočního v lese černajícím se na konci údolí nad úžlabinou. Za soumraku sem konečně došli. Úžlabina, kterou jindy skromný potůček přes kamení se plížil, byla skoro zatopena, ač kalné vody nebylo vysoko. Mužové a kůň za chvíli se ji brodili, až pak když vešli v černý stín pod klenutí lesní, vystoupili na pevnou půdu, volně od potůčka stoupající. Tam se na ně štěstí usmálo. Našli do břehu vykopanou vodorovně jámu, chráněnou nahoře stříškou z prken, mechu a hlíny, a střecha ta, zaražená do břehu, opírala se tam, kde byl vchod, o dva osekané mladé kmeny. Byla to bouda zřízená někdy pro lovce, když sem si zašel na čekání. Však uprchlíci se neptali, ani nerozumovali — jen se těšili, že měli přístřeší, kteréž je aspoň částečně chránilo před slotou a větrem. A co více — v doupěti tom našli suchý mech, listi a nejednu ratolest, což jim bylo podkladem k ohni tak již žádoucimu. — Karban opatřiv mezi tlustými stromy koně, sehnal topivo na oheň, který Vostrovec, obratnou rukou jiskry z ocilky své vykřesav a v hubku zachytiv, rozdělal. S rudou, teplou září se jim na mysli povyjasnilo. Muži vyhledali nejlepší místočko Salomeně. — Po večeři vyběhl Vostrovec Karbana a

Salomenu, aby si lehli, on že bude na stráži nejprve, pak že zbudí Karbana na vystřídání.

„A mne také,“ ozvala se Salomena.

„Tebe také.“

Tato Vostrovceva odpověď ji zamrzela. Usmíval se opět při ní a pronesl ji tak, jako by děcko lichým slibem chtěl upokojiti. Však mlčela. Karban, než ulehl, navrhl, aby se pomodlili, a že knížky nebylo, kdož by z ní předčítal, mínil, aby Salomenka nahlas se modlila. Vostrovec na modlitbu, což pravda, si nevzpomněl, nyní však mlčky sňal klobouk a sepjal na kolenou ruce. Již dávno, dávno nesloučily se k modlení. Les kolem ve tmě ponořený mlčel a jen zdola šuměla temně voda, na níž a na kmeny kolem dopadala nihotavá rudá zář plápolajícího ohně.

Pustou lesní nocí zavzněla srdečná modlitba plná oddanosti a důvěry v Boha slitovníka, říkaná svěžím dívčím hlasem, na němž znáti bylo, že to modlitba z hlubin pohnuté, vroucí duše. Karban tiše za Salomenou říkal, jen rybníkář nemohl. Zapomněl už tu modlitbu, a přece ve chvíli tu modlil se vroucně a zbožně. Pohledl na něžnou, přibledlou tvář mladičké dívky, a výraz opravdové, nelíčené té pobožnosti hluboko ho dojal. V ten okamžik také vzpomněl si na to, co nebožtík farář Javorský ve snách čel: „Spravedlivě jest, aby spravedliví byli mordováni, potom korunováni,“ a prudčí ještě odpor pocítil proti myšlence té, než tenkrát, když ji poprvé slyšel.

Když se pomodlili, stočil se Karban tak, aby nezabíral mnoho místa a nohy k záhřevnému ohni dostal. Sotva se uhnízdil, už spal a spal sen tvrdý. Také Salomenka, opřevši se o stěnu skryšky mechem porostlou, záhy zavřela oči. Vostrovec seděl vedle Karbana a hlídal. Díval se do ohně, na který občas haluz přiložil, aby jej udržel, díval se do země i před se

do černého lůna lesního, z něhož neurčitě vystupovaly obrysy starých stromů; naslouchal šumotu vod v úžlabině pod spletenými haluzemi a houštinou, naslouchal nočnímu větru, jenž občas daleko v hlubinách boru se ozval a temný zaléhající šumot a hukot budil. Pak podíval se do snědé tváře poctivého šaška, jež před léty ho tak často rozesmála a nyní značně sestaravší trudného, trpkého výrazu nabyla, až utkvěl zrak jeho na přibledlém něžném lici, na čistém, nevinném čele, na němž spočinula vlhká, tmavá kadeř zpod šátku se prodravší.

A tu pocítil nebývalou jakousi tiseň, kterou mysl jeho jindy nepoznala. Byla to starost o to ubohé, nevinné děvče. Vyzváno-li, a to doufal, kam ji povede, co z ní bude, jak se o ni postará, on bídný rybníkář? A myšlénka ta u něho zůstala, i když se opět od toho sličného zjevu odvrátil a do nehostného hvozdu se zahleděl. Tak dlouhá chvíle minula, až Vostrovci připadlo, že by ho mohl Karban vystřídati. Však když se na něho podíval a hluboké, zdravé oddychování slyšel, bylo mu líto starého druha, jenž se dnes tak poctivě namáhal a nastaral. Opřel se tedy a chtěl dále bdíti — ale duch podlehl. Namáhavá práce minulé noci, celodenní těžká chůze i napjetí přemohly vůli. Vostrovec přivřel oči; lichotný sen počal louditi a vkrádal se pod jeho oči. Usnul. Jak dlouho tak podřimoval, nevěděl, ale pojednou sebou trhl a probudil se. Zrak jeho setkal se s pohledem tmavých očí, jež na něho s dětinnou radostí teď pohledly.

Salomena bděla. A hle, teď také upozoroval na nohou svých plášť, který byl prve Salomeně vnutil. Jak je pevná, jak dobrá! Cítil, že to děvčátko ho překonalo. Usmál se zas a řekl: „Děkuju ti, Sálíčko!“ Ten

úsměv již jí nepohněval, ale potěšil, jakož i hlas, kterým ona slova pronesl. —

Oheň udrželi po celou noc, nic méně zimě se jak náleží neubránili, a záhy z rána probudil je mráz. Za soumraku, kdy Salomena ještě spala, radil se tiše Vostrovec s Karbanem. Potravu měli jen na den, ale že včera šetřili, zbylo jim něco málo, pro koně však nic neměli. Zůstali jednomyslně na tom, aby Karban vydal se na zvědy a našel cestu k vesničce, jež měla býti jejich spásou. Oba pevně se nadáli, že se jim podaří, neboť byli jednoho mínění, že od pravé cesty valně neodbočili a tu že zatím jsou jisti.

„Regenta se nebojím,“ dodal Vostrovec, „jako hladu a mrazu. Rána mi hlásá jiný čas.“

A věru, když se Karban vydal na cestu, byl notný přimrazek.

## VII.

Les byl širý a hustý, a dlouho to trvalo, nežli se Karban z něho do poli dostal. Dnes, že umrzlo, jinak se šlo, nežli včera. Karban, ač neměl valně teplého šatu, zahřál se rychlou a dlouhou chůzí — ale tvář jeho se nevyjasňovala. Hleděl sem, hleděl tam — všude kol buď tmavý les, nebo holé svahy, pastviny a lada, nikde chatrče, nikde člověka. Četl, ač slunce nebylo viděti, že hledáním prochodil dopoledne. Cítil to také podle hladu. Vzpomínal na Vostrovce a Salomenu v lese, staral se, aby od nich příliš se nevzdálil, a nanovo nezabloudil. Unaven ustavičnou chůzí již se zastavil a pozvedl zraků svých k zachmuřenému nebi, Ne, nesmi ustati, co by to ubohé děvče! — A dále kráčel planinkou směřuje k jejímu konci, jakoby tušil, že pod ní na dole shledne žádanou vesničku. V tu chvíli začalo se chumeliti. Sníh jen řídko poletoval.



Karban, zardělý od chůze, zemdlený, přidal ještě do kroku, a když přišel na kraj planinky, zaradoval se velmi. Pod ním ne příliš hluboko několik chatrčí a dva větší statky selské — ano poznáva vísku dle popisu. Toť jejich útulek! Do večera sem všichni dojdou!

Již chtěl sestoupiti, pojednou se zarazil a strnul. Ze stromovi u cesty do vesnice vedoucí vyjela tlupa jezdců a hnala se do vsi; někteří zůstali uprostřed stavení, z nichž ustrašení lidé vybíhali, jiní jezdcové zastavili se za chalupami. Přední z nich na vysokém bělouši — ten kůň jako regentův hřebec. Kdyby tak! Karban na okamžik zkameněl, pak skrčiv se pozoroval dále, a viděl, jak jezdec s bílého koně sestoupil a do jednoho z těch statků vešel. Ostatní zůstali na stráži a postavili se tak, že nikdo nemohl ze vsi. Jsou-li to Milhostičtí, či snad nějaká rota žoldněrská sem zabloudila? Karban, skrčen jsa, plížil se se svahu dolů, aby je poznal. Jsou-li to z Milhostic, pak zrada je sem zavedla. Zrada! Stará pani! Není možná!

Bylo; nebo právě Florián Libochovský přísně vyslychal několik starších vesničanů, co několik ozbrojených pacholků jeho prohledávalo chatrče i přístavky od vrchního šáru do sklepa. Regent poznal, že lidé vyslychání se nepřetvařují, že opravdu ničeho o uprchlému nevědí, a také přední ze zbrojné čeledi pak ohlásil, že nikoho nenašli, aniž nějaké stopy nebo něco podezřelého shledali. Regenta chytal vztek. Včera po celý den stihali jeho lidé smělé uprchlíky; nadarmo je hledali v nejbližších vesnicích, kdež bylo dosti evangelíků, kteří by jim v útěku pomohli. Dnes vydal se sám na cestu. Šel na jisto — a ničeho nedosáhl. Takový kus cesty vážil za mrazu a s prázdnou se navrátí! Co tomu řekne Lippach? Zdaliž uvěří, nezůstane-li na svém podezření, že on, regent, je s uprchlíky ve spojení, a nebude-li na základě tom proti němu jednati?

Či by ho matka oklamala? Či by byla tak dlouho se vzpírala, tak dlouho odolávala sama s sebou zápasíc, aby na konec syna podvedla? Tomu nevěřil. S chytrou na ni šel Lippach. Když s nim do pokoje stařenina vstoupil, záhy za řeči znenadáni prohodil, že už uprchlíkům jsou na stopě. Spatřil, co spatřiti chtěl, leknutí ubohé ženy, jež jsouc překvapena na opatrnost zapomněla. Toho teď ani regent mu nemohl popřiti, že máti má o tom útěku vědomost. „Ano, jsou na stopě,“ pravil jezovita, „a ta stopa je tu u vás, nebohá, zbloudivá paní!“

Kroutila hlavou, znameními se zařikávala, že nic neví, až oba s nepořízenou odešli. Však Lippach dlouho jí oddechu nepopřál. Odpoledne sám k ní zašel a tu lichotně, přátelsky ji domlouval, pak na věčný trest připomínal, až užil nejhoršího prostředku, o němž věděl, že na ni nejvíce bude účinkovati — zahrozil jí synem, který to všecko odnese. Viděl účinek toho, že dotekl se bolestně srdce mateřského, na synovi visícího. Ale přece nevyzradila.

Večer přišel syn. Smělost jeho byla ta tam — to nevešel pyšný regent, jak býval, ale člověk zničený, strachující se. A též tak mluvil. Nařikal, jaké ho stihlo neštěstí, toužil na Lippacha trpkými slovy, že ho tak podezírá, líčil jeho a řádu jeho moc, líčil přísnost jejich a panujících, lekal se nejhoršího: vyšetřování, svržení s úřadu, pokutování — sumou mučil srdce mateřské, až zastrašené pak prosbami obměkčil. Viděla prositi jej, kterého se už bála, slyšela opět laskavá slova z těch úst, jež ji stále tvrdě odbývala. A když pak sliboval, že uprchlíkům nedá ublížiti, že mu jen běží o to, aby ukázal, že není s nimi ve spojení, že Lippach pak jemu je na potrestání ponechá a že on nad nimi, pro ni, matku svou, se nezapomene — tu

skličená, zmámená stařena třesoucí se rukou napsala olovem na papír, čeho se byla od Karbana dověděla.

Na základě zprávy té druhého dne regent záhy vyjel do udané vísky, a — nestihl nikoho! Napadlo mu, jakož ničemní lidé nikomu nedůvěřují, že ho matka ošálila, než myšlénky té se přece nepřidržel. Vzpomněl na tvář matčinu, s jakou mu zprávu psala, i připadlo mu, že uprchlíkům se nezvedlo, že je cestou snad stihla nehoda, že zbloudili. Proto se ihned rozhodl. Třem jezdcům poručil, aby ukryvše koně své, ve vsi zůstali a hlídali, ostatním poručil do sedel. Sám pak vzav ze vsi vůdce s sebou, vyhoupl se na koně a vyjel s družinou ze vsi, aby prohledal nejbližší okolí. Brzo s průvodem svým zmizel.

Tou dobou byl už Karban u vsi, za plotem skrčený v rošti, že ho viděti nebylo. Trásl se — nevěděl, zdali zimou nebo rozechvěním. Tedy zrazení! Viděl regenta kolem jeti. Co nyní on? To bylo to nejhorší! Hned nemohl ze své skrýše, aby nebyl zpozorován, a přece bylo svrchovaně třeba, aby spěchal, letěl nazpět do lesa k Vostrovcovi a Salomeně, varovat jich. Bože, Bože, co teď? Přimo nesmí, otáletí také nelze. Kdyby mu byla nějaká kratší, tajnější stezka povědoma! Čekal a čekal, nevyjde-li někdo. Konečně zahlédl starého sedláka. Povylezl, zasyčel naň a zakýval. Stařec ho uviděl.

\* \* \*

V lese bylo útulněji. Nezmizelať z něho ještě naděje — jen čas tam zvolna utikal. Vostrovec opustil se Salomenou suchý brložek a pustili se opatrněji dále do lesa. Děvče sbíralo dříví a lámalo rošti, rybníkář pak hledal volnější místa, kde bylo něco trávy a suché metlice, kterouž svým kordem posekával. Sháněl tak

hnědákoví snidání, ovšem že velice hubené a málo chutné.

Pak navrátilivše se začali sami jísti. Měli od večerjška jen zbytek a ještě z toho nechali kousek Karbanovi. Vostrovec stal se nyní hovornějším. Zdálo se, že rozprávka s tím milým děvčátkem ho těší; a také chtěl je zabavit. Mluvili o zámku, o staré pani, vzpomínali na Karbana, kde asi teď jest a jak se mu daří.

Chvillemi Vostrovec vstal, aby vyjda dále 'do lesa se rozhlédl a naslouchal. Pak opět si vyprávěli, a Vostrovec opatrně zavedl řeč na cizí kraj a lid, na exilium, na Sálčina otce a rodinu. Vypravoval o minulých dobách na zámku Milhostickém, jak k nebožtíku mistru Javorskému chodival, jak byl dobrý a učený, jak jeho manželka, Sálčina matka, byla laskava. Viděl, jak dívčina tvář se jasní, jak oko živne a vlhne, jak z té duše Sálíčka naslouchá jeho slovům, jež byla duši její blahou vlašičkou.

Divná věc: začal o věcech těch, aby děvčátko potěšil, a čím dále o mládí svém vypravoval, tím více zalíbení sám v tom měl. Všecken ostatní život plný stínů a skvrn zmizel za libeznou září zašlého, šťastného dětství. Pak ustal a šel opět se rozhlédnout. Tenkrát zůstal déle a vrátil se nějak zamýšlen.

„Karban dlouho nejde,“ pravil usedaje. Salomena měla o něho strach, i musil jej plašiti. Dívku brzo hovorem zavedl. Již se ho neostýchala, aniž bála. — Sama teď jala se vypravovati, že se na něj upamatovala z těch dob, kdy přišel na Milhostice návštěvou, jak také u nich byl, a že tenkrát matka kóláče na stůl přinesla a sladkou zavařeninu. Usmíval se, ale také již lesu naslouchal. Salomena toho však nepozorovala, ani že již po chvíli poletuje mezi stromy snih. Pojednou Vostrovec prudce vstal, vystoupil výše

a chýle hlavu napínal sluch. Pak rychle sběhnul jal se rozmetávati ohniček a při tom pravil:

„Nelekej se, Sáličko — někdo je v lese. Není to snad nic — ale třeba opatrnosti. Sebeř roucho a hotuj se!“

Pak zašel za stromy, kde ležel na zemi hladový kůň. Pobídl ho, aby vstal, pak i kopl, ale hnědákem nehnul.

„Nuže půjdeme sami, Sáličko.“

„Je to regent?“ bylo první, nač se tázala.

„Není — třeba to jsou vesničtí,“ a dal se již do kroku, neřeknuv, co prve s výšiny daleko mezi stromy byl zahledl.

„Ale Karban?“ ptala se starostně dívka, snažíc se mu v běhu vyrovnati.

„Sejdeme se s ním.“

Teď také Sálička sebou trhla.

„Jsou za námi, slyším křik!“

Zbledla. Měla jen regenta na mysli. Vostrovec na okamžik stanul. Podle křiku se mu zdálo, že jich je několik a že jsou asi v těch místech, kde zanechali koně. Zase již se dal do běhu, pak rázem změnil směr — hloub do lesa. Bořili se v houštiny, někdy v nich zanikli a jen zmitající větvičky značily směr, kterým se hnali. Salomena šlehaly haluze do tváře, škrábaly, však zavírajíc oči běžela před se dále, kam ji Vostrovec, drže ji za ruku, vedl. Když klopytla, podchytil ji. Na chvíli křik, který prve zaslechli, rozcházel se, ale teď se pojednou ozval znova a mohutněji. Vostrovec poznal, že jdou za nimi, a zardělý, planoucím zrakem kolem se ohlížel po nějakém místě, kdež by se ukryti mohli. Dle hluku poznával, že ho prve zrak neklamal. Však nebylo tu nic a proto dále, dál . . . Již začala ho raněná noha píchat, ale nedbal, toliko na Salomena se ohlížel. Mdlela již,

chabla, cítil, že víc a více o jeho ruku se opírá a pozadu zůstává. Ale nelze zůstat! Zachytil ji, aby se více podepřela, a zase se dal do běhu, ač ho to velice namáhalo. Již spíše se Salomena vlekla nežli běžela, až pojednou sklesla. Obrátila své oči k němu prosebně: „Nechte mne — nemohu — prchněte sám!“

Sám by unikl. Bylo to na pokraji nevelké mýtiny, kterou bylo třeba přeběhnouti. Rybníkář se dlouho nerozmýšlel. Sehnuv se hbitě, pojal Sáličku do náručí. Tu zpozoroval, že ztratila svou rouchu. Na nohu nepadaje, sotva dýchaje dal se do běhu. Hluk a křik blížil se víc a více. Byli jim na stopě, a bylo již slyšeti praskání haluzi. Snad také jim roucha pomohla. Vostrovec mýtinu přeběhl, ale kraje dobihaje cítil, že nelze dále.

„Za nimi, za nimi, jsou tu!“ ozval se teď řevný v houštině hlas. Salomena zavřela oči; poznala ho. Pak cítila, že ji Vostrovec spouští k zemi, a když oči otevřela, spatřila, že je ve starém, dutém stromě, obrovského objemu.

„Salomenko, tam je zadní otvor, vylez jím a utíkej nebo se v houštině skryj, já je zdržím.“ Ještě se jí zakmitla zardělá tvář Vostrovce, pak zmizela. — Sero ji obklopilo.

Dutý ten obrovský strom byla staletá lipa, jež se Bůh ví jak sem do té pustiny dostala. Stála na kraji houštiny a Vostrovec shlednuv ji, s nadějí ji uvítal. Nyní, Salomenu tam umístiv, pověsil chvatně na suk svůj plášť, tak že jím zakryl jako oponou přední vchod do dutého stromu.

Postavil se před něj s obnaženým kordem. Prudce oddychoval, sbíral sílu. Viděl před sebou zmitající se vršky mladých stromků a houštin, slyšel tam křik hrubých hlasů. Již vyrazili dva — se strany třetí — toho zná — toť Milhostický pacholek. Vykřikli, zajá-

sali: „Je tu jen jeden. Ten oficír!“ Zarazili se, jako ohaři, když štvaný jelen rázem se zastaviv k odporu se chystá. Však již tu byl také štvác.

„Na něj! Jen na něj! Živého nebo mrtvého!“ zavznělo z houštiny, z níž vyrazil uřícený Florián Libochovský.

Stál tu rybníkář nelekaje se, pevně hledě smrti v lic a s opovržením na svého nepřitele; jen jedno přání, jednu touhu měl: rád by se byl nahnul a plášť odhrnul, aby se podíval, poslechlo-li to ubohé, nevinné dítě. Mohlo by se ještě zachrániti.

V nejedné bitvě bojoval, nejednu pevnost obléhati i hájiti pomáhal; nikdy však s takým vnitřním klidem a jistotou jako teď, an bránil pevnost, starou lipu, proti přesile. Hájil ji dlouho, udatně, ale podlehl přemoci. Blíž a blíže doráželi, ač s mnohou škodou; regent pořád v zadu štvál své dráby, až rybníkář krvácející poklesl na pravé koleno. Žoldnér se rozpráhl, aby ho dorazil, ale meč dopadl na sličnou hlavu mladičké dívky, jež v ten okamžik plášť odhrnuvši chtěla ze stromu vyraziti, aby ochránce svého tělem svým zakryla. Vostrovcovi vypadl z ruky kord a nedbaje nepřátel, objal Sálíčku, jež nevykřiknuvši, jako střelená holubička hlavou jemu sklesla na prsa. — — —

Krvavé meče žoldnérův ustaly. Když pak regent a všichni se vzpamatovali, rybníkář už kordem ani nepohnul. Ležel tiše, nehnutě, ač nemusil se báti, že probudí Sálíčku, jejíž hlava na prsou jeho spočívala.

Usnula na věky, a Vostrovec zůstal jí průvodcem i na dalekou cestu, tam do končin, kde spravedliví budou korunováni. — —

Co regent ze zámku Milhostického vyjel, neměla matka jeho státi. Jindy skoro napořád meškala ve svém pokoji, dnes často vycházela, tu tam přecházela, jako by něco hledala. Čeleď se tomu nemálo divila, zvláště když odpoledne vystoupila také až na násep, odkudž hleděla do kraje. Nic nedbala, že tu studený vítr fičel a vločky sněhové roznášel. S jakousi bázní hleděl i žoldněř na tu strápenou stařenu v černém rouchu, ana ztrnulým zrakem do dálky patřila. Stála tu dlouho, až do soumraku, pak vrátila se do své komnatky. Také se na zámku divili, že P. Lippach tu zůstal. Čekal zajisté na regenta, s jakou se vrátí. Nastaly noc i jitro, a v bráně zámecké pořád ticho. Teprve k poledni vstal Lippach rychle ze svého křesla, v němž sedě něco četl, a přistoupil k oknu. Zaslechl hluk a spatřil teď, že do nádvoří vjel Libochovský v čele své družiny. Ale ta byla sporádaná! Tři z pacholků obvázáni, jako by se z bitvy vraceli, a čtvrtého, hle, skládají s koně, buď těžce raněného nebo mrtvého. Co se stalo?!

Lippach nevyčkav, vyšel ven a nade schody setkal se s Libochovským.

„Sám se vracíte?“ tázal se nedočkavě. „Ani jste jich nestihl?“

Vyšli na chodbu.

„Stihl až na toho šaška, ale nevezu jich.“ A na rtech jeho zjevoval se úsměv.

„Proč?“

„Nemohli přijeti —“

„Jakže?“

„Jsou mrtvi — Vostrovec i ta pikartka. Má chasa je zabila, když —“

Ale nedokončil. Zpozorovalť, že překvapený zpravou jezovita se ohledl, a sám také tak učiniv, ustal v řeči. Jak by byl mohl dále mluvit, vida matku svou,



ana proti němu stála, jak by mohl domluvití hledě v její zsinalou tvář, hrozného, nevýslovného výrazu. Trhalo ji kolem rtů, jež křečovitě se pohybovaly, nesusvislé zvuky se jí draly z hrdla, až pojednou po strašlivém namáhání ze sebe vyrazila:

„P — Pán — Bůh — ť — tě — zzatař!“ zavznělo děsně šerou chodbou. Stařena tak vykřikla, nabývši řeči ve chvíli hrozného sklamáni, jež jí všecku duši, každou žilku pobouřilo, a vztyčenýma rukama zamávši ve vzduchu sklesla bez sebe na tvrdou dlažbu.

Tenkráté byl Bůh vysoko . . .

\* \* \*

Eliáš Karban prochodil v lese celou noc, hledal a sám bloudil, volal „bratra Jana“, volal Sálíčku — až teprve za svitání zmořen, vysílen dostal se na mýtinu, pod starou lípu. Kolem mech zbarvený krví, Vostrovcovou, Sálčinou. Šašek u nich sklesl.

Když dopoledne pak vesničané hledajice ho, sem přišli, zastali ho vedle mrtvol. Plakal jako dítě. Kdyby tak prve ho viděli v první zoufalosti, kdy k nebi se podíval a již již rouhavým slovem sobě chtěl uleviti, kdy by chutě byl přiznal, že vítězství není v poctivosti a v pravdě, ale v moci a síle!

Ale teď, kdy první, nejhroznější vlna neštěstí přes něj se převalila, poklekl a hledě v klidnou, ztuhlou tvář rybníkářovu — zahořekoval: „Mnoho jsme všichni hřešili, že Bůh nás tak trestá, a spravedliví jsou mordováni!“

I nachýliv se, políbil Vostrovcovu pravici a Sálčino čelo. — —

